

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai  
Mortos g. 14, Vilnius

Siunčiama per el. sistemą <https://e.rrt.lt/>

## DĖL VIEŠŲ KONSULTACIJŲ DĖL UAB „TELE2“ IR UAB „BITĖ LIETUVA“ RADIJO DAŽNIŲ (KANALŲ) NUOMOS

2020-11-23 Nr. 2020-03388

2020-10-27 Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – **RRT**) savo puslapyje<sup>1</sup> paskelbė viešą konsultaciją dėl UAB „Bitė Lietuva“ (toliau – **Bitė**) ir UAB „Tele2“ (toliau – **Tele2**) (kartu toliau – **Šalys**) 2020-08-18 motyvuotų prašymų (toliau – **Prašymai**) dėl radijo dažnių (kanalų) nuomos patvirtinimo tarp Bitė bei Tele2 ir SIA Centuria Lietuvos filialo (toliau – **Vieša konsultacija**). Minėtais prašymais prašoma nuo 2021-01-01 leisti Bitė ir Tele2 išnuomoti SIA Centuria Lietuvos filialui radijo dažnius (kanalus) iš radijo dažnių juostų<sup>2</sup> (toliau – **Radijo dažnių nuoma**). Bitė ir Tele2 teigimu, radijo dažnių nuoma yra būtina siekiant sukurti visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį RAN tinklą, apimantį 2G, 3G, 4G ir planuojamą 5G. Vieša konsultacija vyksta iki 2020-11-25.

Atsiliepdama į Viešą konsultaciją, Telia Lietuva, AB (toliau – **Telia**) šiuo raštu teikia savo poziciją dėl Radijo dažnių nuomos.

Apibendrinant, Telia nuomone:

- Bitė ir Tele2 viešai skelbiamos Prašymų versijos nesudaro galimybės tretiesiems asmenims pateikti tinkamus ir išsamius paaiškinimus dėl planuojamo Tele2 ir Bitė bendradarbiavimo apimties, susijusios su Radijo dažnių nuoma, ir Radijo dažnių nuomos poveikio bei atitikties teisės aktų reikalavimams, kadangi prisidengiant komercinių paslapčių apsauga yra nepagrįstai paslėptos iš esmės visos Tele2 ir Bitė sandorio detalės bei Šalių argumentai;
- Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma prieštarauja elektroninių ryšių veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams;
- Radijo dažnių nuoma ženkliai pablogins konkurencijos sąlygas.

Detali pozicija dėl kiekvieno iš šių argumentų pateikiama žemiau.

### **1. Bitė ir Tele2 viešai skelbiamos Prašymų versijos nesudaro galimybės tretiesiems asmenims pateikti tinkamus ir išsamius paaiškinimus dėl planuojamo Tele2 ir Bitė bendradarbiavimo apimties, susijusios su Radijo dažnių nuoma, ir Radijo dažnių nuomos poveikio bei atitikties teisės aktų reikalavimams**

<sup>1</sup> <https://www.rrt.lt/rrt-viesai-konsultuojasi-del-radijo-dazniu-kanalu-nuomos/>

<sup>2</sup> Prašoma išnuomoti šiuos radijo dažnius (kanalus): 791–801 MHz ir 832–842 MHz, 811–821 MHz ir 852–862 MHz, 880,1–891,7 MHz ir 925,1–936,7 MHz, 903,3–914,9 MHz ir 948,3–959,9 MHz, 1735–1760 MHz ir 1830–1855 MHz, 1760–1785 MHz ir 1855–1880 MHz, 1920–1940 MHz ir 2110–2130 MHz, 1960–1980 MHz ir 2150–2170 MHz, 2500–2520 MHz ir 2620–2640 MHz, 2540–2560 MHz ir 2660–2680 MHz.

Pateiktose Prašymų versijose yra užslaptinta tiek informacijos/duomenų, kad suinteresuoti asmenys negali įvertinti pačio susitarimo apimties, Prašyme pateiktų argumentų bei kitos reikšmingos vertinimui informacijos, dėl ko viešo konsultavimosi procedūra tampa niekine bei neatitinka Elektroninių ryšių įstatymo nuostatų. Dėl žemiau paaiškinamų priežasčių, toks užslaptinimo mastas yra neproporcingas ir peržengia teisėto intereso apsaugoti būtent komercines paslaptis ribas. Atsižvelgdama į tai, RRT turėtų įpareigoti Bitę ir Tele2 pateikti Prašymų versijas, kuriose būtų paslėpta išimtinai tik ta informacija, kuri iš tiesų sudaro įmonių komercinę paslaptį, tuo pačiu sudarydama galimybę tretiesiems asmenims efektyviai dalyvauti viešos konsultacijos procedūroje.

Konkrečiau, Telia vertinimas dėl nepagrįstai didelės užslaptintos informacijos apimties yra grindžiamas trimis argumentais: i) užslaptintos informacijos apimtis yra pati savaime per didelė, t.y. užslaptinimo mastas yra toks, kad neleidžia įvertinti pagrindinių Prašymų argumentų; ii) Prašymuose yra užslaptinta informacija, kurios apsauga nėra užtikrinama RRT teisės aktu, t.y. nemaža dalimi užslaptinimas yra perteklinis; iii) RRT paskelbta vieša konsultacija dėl Prašymų nesudaro pagrindo teigti, kad yra tinkamai įgyvendinamos viešą konsultavimą reglamentuojančios taisyklės, kadangi viešai konsultacijai yra pateikti dokumentai, nesudarantys galimybių suinteresuotiems asmenims suprasti jų turinį ir pateikti tinkamų pastabų.

Pirma, neneigiant teisėto Bitės ir Tele2 intereso apsaugoti savo komercines paslaptis, būtina atkreipti RRT dėmesį į tai, kad, atsižvelgiant į viešos konsultacijos svarbą, tiek Bitė, tiek Tele2 prašomos apsaugoti informacijos apimtis yra nepagrįstai plati bei nesudaro galimybės suinteresuotiems asmenims tinkamai įvertinti pateiktos informacijos **turinio bei pagrindinių argumentų**.

Telia vertinimu, ši RRT paskelbta konsultacija yra viena reikšmingiausių per pastarąjį dešimtmetį vykdytų viešų konsultacijų, kadangi RRT priimtas sprendimas gali sąlygoti esminius struktūrinius LR telekomunikacijų rinkos pokyčius teikiant paslaugas susijusias su judriuoju ryšiu. RRT pritarimas Radijo dažnių nuomai gali lemti, kad du ūkio subjektai nustos konkuruoti tarpusavyje infrastruktūros plėtroje bei vystys vieną tinklą Lietuvos mastu. Atsižvelgiant į rinkos koncentruotumą, taip pat RRT iki šiol išlaikytą operatoriams skiriamų resursų paritetą principą, RRT pritarus tokiai Radijo dažnių nuomai, į rinkas bus įnešta reikšmingų pokyčių tarpusavyje konkuruojant operatoriams bei ženkliai sustiprintos Bitės ir Tele2 jungtinio tinklo galimybės lyginant su likusiu konkurentu. Tokia beprecedentė situacija lemia, jog visiems suinteresuotiems asmenims turi būti sudaryta tinkama galimybė pasisakyti dėl kuo didesnės dalies Prašymų argumentų, siekiant užtikrinti tokių suinteresuotų asmenų bei viešo intereso apsaugą. Atsižvelgiant į tokią konsultacijos reikšmę, Bitė ir Tele2 prašymai turėtų būti kaip įmanoma daugiau atskleidžiami.

Vis dėlto, priešingai nei suponuoja šios situacijos svarba, Bitė ir Tele2 Prašymuose yra užslaptinta iš esmės visa informacija apie patį sandorį, jo apimtį bei (kas svarbiausia) apie Šalių argumentus, susijusius su Radijo dažnių nuoma ir jų apjungtu naudojimu viename tinkle (angl. spectrum pooling), kuriais remiantis grindžiama, kad tokia nuoma neribos konkurencijos. Pavyzdžiui, Bitės pateiktame prašyme 6 puslapyje yra užslaptinta informacija apie Projekto naudas (neaišku net kokios naudos aprašomos, kaip jos susijusios su Radijo dažnių nuoma ir kodėl jos turėtų būti laikomos komercine paslaptimi), 7 puslapyje konfidencialia informacija įvardijamos paslaugos kurias teikia Bitė, apskritai nėra aišku kokia informacija užslaptinta 2.4. dalyje, 12 puslapyje konfidencialia informacija laikoma informacijos pateikimo data Konkurencijos priežiūros institucijoms, užslaptinti visi priedai ir t.t. Tele2 pateiktame prašyme taip pat analogiškai Bitės prašymui yra užslaptinta didelė dalis informacijos, tačiau taip pat konfidencialia informacija laikoma ir Tele2 pozicija, pavyzdžiui, dėl bendradarbiavimo poveikio kitiems rinkos dalyviams, t.y. konfidencialia laikoma net informacija apie „išorinį“ bendradarbiavimo poveikį tretiesiems asmenims, kurie tą poveikį patirs. Kitaip tariant, dėl kažkokių priežasčių Bitė ir Tele2 komercine paslaptimi laikoma tai, kaip bendradarbiavimas galimai paveiks Telia ar kitus rinkos dalyvius, nors toks „išorinis“ poveikis (pagal pačių Prašymų logiką) turės materializuotis ir tapti viešai žinoma aplinkybe. Iš Prašymuose pateiktos informacijos taip pat nėra aiški ir Bitės bei Tele2 bendradarbiavimo apimtis, bei koku principu bus naudojami išnuomojami dažniai.

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys ne tik į užslaptintos informacijos mastą/apimtį, bet ir į užslaptinimo būdą. Iš esmės, Prašymus pateikusios šalys nusprendė informaciją slaptinti taip, kad nebūtų aiškus net užslaptintos informacijos pobūdis, t.y. tiesiog „ištrinant“ atitinkamas Prašymų teksto dalis. Tačiau administracinėje praktikoje yra žinomas ir proporcingesnis komercinių paslaugų apsaugos būdas, kai, užslaptinant tam tikrus, konkrečius duomenis, tekste yra pateikiamas konkretus paaiškinimas kokie duomenys yra užslaptinti. Be to, vietoj ištisų teksto dalių ištrynimo yra užslaptinami tik labai konkretūs duomenys (pvz., skaičiai, konkreti informacija). Tuo tarpu slaptinant skaičius, vietoje absoliutaus teksto ištrynimo yra nurodomi skaitiniai intervalai, kurie, viena vertus, nesudaro prielaidos sužinoti konkrečios informacijos bet, kita vertus, leidžia bent apytiksliai suprasti kokiais dydžiais yra operuojama bei suvokti pateikiamų argumentų pobūdį.

Atitinkamai, vertinant komercinių paslapčių apsaugos tinkamumą visada reikia įvertinti ne tik tai, ar tam tikra informacija yra pagrįstai užslaptinama, bet ir tai, kaip toks užslaptinimas atliekamas. Tuo tarpu, šiuo konkrečiu atveju tokio vertinimo nebuvo daryta. Priešingai, yra pagrindas manyti, kad Prašymus pateikusios šalys sąmoningai siekė užslaptinti kuo daugiau informacijos ne tam, kad būtų apsaugotos jų komercinės paslaptys, bet tam, kad tretieji asmenys turėtų mažiau galimybių pasisakyti dėl konkrečių Prašymų argumentų.

Taigi, atsižvelgiant į viešos konsultacijos svarbą, tokios plačios apimties informacijos užslaptinimas lemia, kad suinteresuoti asmenys negali susipažinti su Radijo dažnių nuomos poveikiu rinkai, neturi galimybės įvertinti Bitė ir Tele2 pateiktų argumentų, todėl viešo konsultavimosi procedūra iš esmės tampa beprasme ir niekine.

Antra, Prašymuose yra užslaptinta informacija, kurios apsaugai, viešą konsultaciją reglamentuojančios taisyklės, nenumato pagrindo.

2009-09-23 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-1086 patvirtintų „Viešo konsultavimosi dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos sprendimų taisyklių“ 7 punkte nurodyta, kad Tarnyba viešam konsultavimuisi paskelbia Taisyklių 8 ir 9 punktuose nurodytą informaciją, išskyrus informaciją, kuri yra valstybės, tarnybos ar komercinė paslaptis ar yra susijusi su fizinio asmens privačiu gyvenimu. Nors toks atvejis, kai yra skelbiami ūkio subjektų prašymai nėra konkrečiai išskirtas, RRT konsultuojantis dėl pateiktų Prašymų turėtų būti taikomas toks pats apsaugos standartas, siekiant išlaikyti tinkamą balansą tarp trečiųjų asmenų interesų, t. y. siekiu būti tinkamai supažindintais su pateiktomis pozicijomis, bendradarbiavimo apimtimi ir argumentais bei konfidencialios informacijos apsaugos.

Nors identifikuoti vietas, kuriose Prašymai yra per plačiai užslaptinti, yra sudėtinga vien dėl to, kad dažnu atveju neįmanoma suvokti, kokie konkretūs duomenys yra slaptinami, norime atkreipti dėmesį, kad kai kuriais atvejais iš pateiktos informacijos akivaizdu, kad yra paslėpta ne su Bitė ar Tele2 veikla ir jų veiklos modeliu susijusi informacija, turinti komercinę vertę, bet konkurentų ir jų galimų veiksmų vertinimas. Kaip jau buvo pažymėta aukščiau, Prašymuose yra užslaptinta informacija apie Projekto naudas (neaišku net kokios naudos aprašomos ir kodėl jos turėtų būti laikomos komercine paslaptimi), datos, pozicija dėl Radijo dažnių nuomos ir bendradarbiavimo poveikio kitiems rinkos dalyviams ir t.t., t. y. informacija, kuri apskritai neturi komercinės vertės, nes yra susijusi su rinka bei kitų rinkos dalyvių vertinimu bei aptaria jų galimybes reaguoti į pateiktą bendradarbiavimą. Taip pat, Telia nuomone, Prašymuose tikriausiai yra užslaptinta ir kitos informacijos, kuri, nors ir galėtų tam tikra apimtimi būti užslaptinta, šiuo metu yra užslaptinta per daug, tačiau nesant pateiktų konfidencialios informacijos aprašymų, kvestionuoti tokių vietų nėra galimybės.

Be to, pačios Šalys pripažįsta, kad užslaptinta informacija yra tik konfidenciali, t. y. slapta bei nebūtinai turi realią komercinę vertę ar gali pakenkti jų interesams. Pavyzdžiui, Tele2 prašyme nurodoma, kad „*kadangi kiekviename šiame prašyme yra pateikiama tiek UAB Tele2, tiek UAB Bitė Lietuva konfidenciali informacija, kuria operatoriai nesidalina tarpusavyje ir jos nežino, šis prašymas yra teikiamas įgaliotų Tele2 atstovų. Tik įgalioti atstovai yra susipažinę su abiejų Šalių konfidencialia informacija. Siekiant išlaikyti šios informacijos konfidencialumą ir apriboti galimybę operatoriams sužinoti*“. Taip pat ir Bitė pateiktame prašyme nurodyta, kad „*kadangi kiekviename šiame prašyme yra pateikiama tiek UAB Tele2, tiek UAB Bitė Lietuva konfidenciali informacija, kuria operatoriai nesidalina tarpusavyje ir jos nežino, šis prašymas yra teikiamas įgaliotų Bitė atstovų. Tik įgalioti atstovai yra susipažinę su abiejų Šalių konfidencialia informacija. Siekiant išlaikyti šios informacijos konfidencialumą ir apriboti galimybę operatoriams sužinoti*“. Taigi, Tele2 ir Bitė taip pat nurodo, kad informacijos užslaptinimo pagrindas nėra komercinė informacijos vertė, o vien tik slaptumas.

Todėl, atsižvelgiant į viešą konsultaciją reglamentuojančias taisykles, RRT turėtų įpareigoti Bitė ir Tele2 pateikti Prašymų versijas, kuriose būtų užslaptinta tik komercinę paslaptį sudaranti informacija, bei iš naujo pateikti atnaujintus Prašymus viešai konsultacijai.

Trečia, šiuo metu atliekama vieša konsultacija nesudaro pagrindo teigti, kad yra tinkamai įgyvendinamos viešą konsultavimą reglamentuojančios taisyklės, kadangi viešai konsultacijai yra pateikti dokumentai, nesudarantys galimybių suinteresuotiems asmenims pateikti tinkamų pastabų.

Elektroninių ryšių įstatymo 11 str. 2 d. numato, kad RRT savo nustatytais atvejais, tvarka ir sąlygomis viešai paskelbia RRT sprendimų dėl klausimų, susijusių su visomis galutinių paslaugų gavėjų ir vartotojų teisėmis, susijusiomis su viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis, ypač kai šių klausimų sprendimas turi reikšmingą poveikį rinkai, projektus ir suteikia galutiniams paslaugų gavėjams ir vartotojams (ypač neįgaliesiems paslaugų

gavėjams), gamintojams, elektroninių ryšių tinklų ir (ar) paslaugų teikėjams protingumo kriterijų atitinkantį terminą pastaboms pateikti.

Taip pat ir 2009-09-23 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-1086 patvirtintų „Viešo konsultavimosi dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos sprendimų taisyklių“ 3 punkte nustatyta, kad viešas konsultavimas – Tarnybos veiklos viešumą užtikrinantis procesas, kurio metu suinteresuoti asmenys per Tarnybos nustatytą protingumo kriterijų atitinkantį terminą elektroniniu būdu, raštu ir (arba) žodžiu gali pateikti pastabas, pasiūlymus, nuomonę ir (ar) išvadas dėl Tarnybos rengiamų sprendimų ar kitų dokumentų projektų ir (ar) Tarnybos kompetencijai priskirtų klausimų.

Toks reglamentavimas suponuoja, kad viešos konsultacijos tikslas – suteikti galimybę suinteresuotoms asmenų grupėms pateikti pastabas ar paaiškinimus dėl ketinamų priimti sprendimų siekiant užtikrinti viešumą ir skaidrumą. Tam, kad būtų apskritai įgyvendintas toks reikalavimas, pateikti dokumentai ir jų apimtis turi būti pakankami, kad sudarytų galimybę suprasti ketinamo priimti sprendimo pagrindinius motyvus, turinį, poveikį bei argumentus.

Vis dėlto, šiuo metu pateiktuose Prašymuose yra užslaptinta per daug informacijos bei suinteresuotiems asmenims nėra sudaroma galimybių suprasti siūlomų pakeitimų esmę ir pateikti tinkamus paaiškinimus. Kaip detaliau pažymėta aukščiau, Bitė ir Tele2 Prašymuose, tikėtina, yra užslaptinta daug informacijos, kuri nėra laikoma komercine bendrovių paslaptimi. Be to, iš pateiktos informacijos taip pat nėra aiškios detalios Bitė ir Tele2 pozicijos ir argumentai susiję tiek su bendradarbiavimo apimtimi, tiek su tokio bendradarbiavimo poveikio vertinimu rinkai. Todėl tokia paslėptos informacijos apimtis lemia, kad Telia negali pateikti išsamių ir visapusiškų komentarų ir paaiškinimų, o RRT neįgyvendina Elektroninių ryšių įstatymuose nustatytų įpareigojimų pateikti dokumentus, kuriuos būtų galima visapusiškai įvertinti bei pakomentuoti.

Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, Telia vertinimu, RRT turėtų įpareigoti Tele2 ir Bitė užslaptinti tik informaciją, sudarančią komercinę paslaptį, bei iš naujo pateikti tokias atnaujintas nekonfidencialias Prašymų versijas viešai konsultacijai.

## **2. Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma prieštarautų elektroninių ryšių veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams**

RRT negali pritarti Radijo dažnių nuomai, nes i) Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma prieštarauja dažnių įgijimą reglamentuojantiems teisės aktams; ii) Bitė ir Tele2 būtų privilegijuojami lyginant su kitais ūkio subjektais, kadangi kiti operatoriai, įskaitant ir Telia, negalėjo konkuruoti dėl šių dažnių tuo metu, kai buvo įgyjama teisė naudoti šiuos dažnius. Detaliau pateikta pozicija yra pagrindžiama žemiau.

### **2.1. Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma prieštarauja dažnių įgijimą reglamentuojantiems teisės aktams**

Pirma, Telia norėtų atkreipti dėmesį, kad Bitė negali išnuomoti 791–801 MHz ir 832–842 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 880,1–891,7 MHz ir 925,1–936,7 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 1760–1785 MHz ir 1855–1880 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 1920–1940 MHz ir 2110–2130 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 2540–2560 MHz ir 2660–2680 MHz suporuotos radijo dažnių juostos bei Tele2 negali išnuomoti 811–821 MHz ir 852–862 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 903,3–914,9 MHz ir 948,3–959,9 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 1735–1760 MHz ir 1830–1855 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 1960–1980 MHz ir 2150–2170 MHz suporuotos radijo dažnių juostos, 2500–2520 MHz ir 2620–2640 MHz suporuotos radijo dažnių juostos tam pačiam asmeniui, t. y. SIA Centuria Lietuvos filialui, kadangi tokia nuoma prieštarautų radijo dažnių juostų planuose bei konkursų sąlygų aprašuose nustatytoms taisyklėms. Toliau, pirmiausia, bus aptariami aktualūs teisės aktų reikalavimai taikomi atskiriems dažniams (kanalams) bei pateikta bendra pozicija dėl Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuomos atitikties šiems reikalavimams.

### **2.1.1. Aktualūs teisės aktų reikalavimai taikyti atskiriems dažniams (kanalams)**

#### 2.1.1.1. Dėl teisės naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 791-821 MHz ir 832-862 MHz radijo dažnių juostų

2013-06-25 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-983 patvirtinto „Aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius kanalus iš 791-821 MHz ir 832-862 MHz radijo dažnių juostų sąlygų aprašo“ 8 p. nurodyta, kad **siekiant nesuteikti konkurencinio pranašumo atskiriems ūkio subjektams**, vienam aukciono laimėtojui (įskaitant su juo susijusius asmenis) gali būti suteikta teisė naudoti bloką (-us), kurio (-ių) bendras radijo dažnių juostos plotis negali būti didesnis negu 2x10 MHz.

2013-05-06 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-730 patvirtinto „Radijo ryšio plėtros 790-862 MHz radijo dažnių juostoje plano“ 8 punkte taip pat nurodyta, kad kiekvienam aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus), nurodytus Plano 4.1 ir (ar) 4.2 punktuose<sup>3</sup>, laimėtojui (įskaitant su juo susijusius asmenis) gali būti suteikta teisė naudoti ne didesnio kaip 2x10 MHz pločio radijo dažnių juostą.

#### 2.1.1.2. Dėl teisės naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 880–915 MHz ir 925–960 MHz suporuotos radijo dažnių juostos bei 1710–1785 MHz ir 1805–1880 MHz suporuotos radijo dažnių juostos

2015-10-19 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-1292 patvirtinto „Aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 880–915 MHz ir 925–960 MHz suporuotos radijo dažnių juostos bei 1710–1785 MHz ir 1805–1880 MHz suporuotos radijo dažnių juostos sąlygų aprašo“ 4 punkte nurodyta, kad aukciono dalyvis (įskaitant su juo susijusius asmenis) gali teikti kainos pasiūlymus tik dėl vieno dažnių bloko paketo, o 10 punkte nurodyta, kad aukciono laimėtojams Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba išduos leidimus naudoti radijo dažnių blokus, t. y. kiekvienam laimėtojui vieną leidimą naudoti vieną A kategorijos radijo dažnių bloką ir vieną B kategorijos radijo dažnių bloką.

#### 2.1.1.3. Dėl teisės naudoti radijo dažnius (kanalus) trečiosios kartos judriojo radijo ryšio tinkluose 1920-1980 MHz ir 2110-2170 MHz radijo dažnių juostose

2005-11-17 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-989 patvirtintu „Viešojo konkurso suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) trečiosios kartos judriojo radijo ryšio tinkluose 1920 - 1980 MHz ir 2110 - 2170 MHz radijo dažnių juostose sąlygų aprašo“ 3 punkte nurodyta, kad vienam ūkio subjektui gali būti išduotas tik vienas Plėtros plano 10 punkte nurodytų Leidimų.<sup>4</sup>

Taip pat ir tuo metu galiojusiame 2005-05-10 įsakymu Nr. 1V-471 patvirtintame „Trečiosios kartos judriojo radijo ryšio plėtros plano radijo dažnių juostose 1920–1980 MHz ir 2110–2170 MHz“ 13 punkte buvo pažymėta, kad vienam ūkio subjektui (vienam ūkio subjektui priklausantiems asmenims) gali būti išduotas tik vienas šio Plano 10 punkte nurodytų leidimų.

#### 2.1.1.4. Dėl teisės naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 2500-2560 MHz ir 2620-2680 MHz radijo dažnių juostų

2011-05-03 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-470 patvirtinto „Radijo ryšio plėtros 2500-2690 MHz radijo dažnių juostoje plano“ 11 punkte nurodyta, kad **siekiant nesuteikti konkurencinio pranašumo atskiriems ūkio**

<sup>3</sup> 2013-05-06 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-730 patvirtinto „Radijo ryšio plėtros 790-862 MHz radijo dažnių juostoje plano“ 4 punktą numato, kad Radijo dažniai (kanalai) iš 791–821 MHz ir 832–862 MHz radijo dažnių juostų skiriami naudoti Antžeminėse sistemose visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje:

4.1. Radijo dažniai (kanalai) iš 791–801 MHz ir 832–842 MHz suporuotos radijo dažnių juostos skiriami aukciono būdu užtikrinant plačiajuosčio radijo ryšio plėtrą kaimo gyvenamosiose vietovėse, išvengiant radijo dažnių (kanalų) kaupimo (koncentracijos) ir sudarant sąlygas veiksmingai konkurencijai elektroninių ryšių paslaugų, teikiamų Antžeminėmis sistemomis, rinkoje. Plano 19 punkte yra nustatyti minimalieji Antžeminių sistemų plėtros reikalavimai leidimo naudoti šiuos radijo dažnius (kanalus) turėtojui.

4.2. Radijo dažniai (kanalai) iš 801–806 MHz ir 842–847 MHz, 806–811 MHz ir 847–852 MHz, 811–816 MHz ir 852–857 MHz, 816–821 MHz ir 857–862 MHz suporuotų radijo dažnių juostų skiriami aukciono būdu.

<sup>4</sup> 2005-05-10 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-471 patvirtinto „Trečiosios kartos judriojo radijo ryšio plėtros plano radijo dažnių juostose 1920–1980 MHz ir 2110–2170 MHz“ 10 p. nurodyta, kad siekiant neapriboti UMTS/IMT-2000 tinkluose teikiamų paslaugų įvairovės, bus išduoti trys leidimai naudoti radijo dažnius (kanalus) trijuose UMTS/IMT-2000 tinkluose. Šie leidimai galės būti išduodami nuo šio Plano įsigaliojimo dienos. Kiekvienam radijo ryšio tinklui bus skirti keturi 5 MHz pločio duplexiniai radijo ryšio kanalai (gali būti persidengę) iš šio Plano 9 punkte nurodytų radijo dažnių juostų, bet ne daugiau kaip 19,8 MHz duplexinės radijo dažnių juostos.

**subjektams**, tam pačiam ūkio subjektui (įskaitant visus jį sudarančius asmenis) gali būti išduotas tik vienas iš leidimų.

2011-11-07 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-1091 patvirtinto „Viešojo konkurso suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 2500-2560 MHz ir 2620-2680 MHz radijo dažnių juostų sąlygų aprašo“ 10 punkte **siekiant nesuteikti konkurencinio pranašumo atskiriems ūkio subjektams**, tam pačiam ūkio subjektui (įskaitant visus jį sudarančius asmenis) gali būti išduotas tik vienas Leidimas. Šio sąlygų aprašo 2 punkte nurodyta, kad yra išduodama po vieną leidimą iš šių suporuotų radijo dažnių juostų: 2500-2520 MHz ir 2620-2640 MHz, 2520-2540 MHz ir 2640-2660, 2540-2560MHz ir 2660-2680 MHz.

### **2.1.2. Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuomos atitiktis nurodytiems reikalavimams**

Radio dažnių (kanalų) skyrimo ir naudojimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2011-10-21 įsakymu Nr. 1V-1012 (toliau – **Taisyklės**), 72.2.3 punkte yra nurodyta, kad RRT priima motyvuotą sprendimą atsisakyti perleisti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) kitam asmeniui, jeigu perleidimas prieštarauja elektroninių ryšių veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams.

Vis dėlto, pritarus Radijo dažnių nuomai, vienam asmeniui būtų sudarytos galimybės naudotis šiais dažniais, nors, Toliau vertinimu, tai yra ribojama atitinkamuose radijo ryšio plėtros planuose ar konkurso sąlygų aprašuose įtvirtintose taisyklėse:

Dažnių juosta	Bitė dažniai	Tele2 dažniai	Planuose bei konkurso sąlygose nustatyti ribojimai	Rezultatas pritarus Radijo dažnių nuomai
791-821 MHz ir 832-862 MHz radijo dažnių juostos	791–801 MHz ir 832–842 MHz	811–821 MHz ir 852–862 MHz	Vienam laimėtoji gali būti suteikta teisė naudoti ne didesnio kaip 2x10 MHz pločio radijo dažnių juostą	Vienam asmeniui bus suteiktos 4x10 MHz pločio dažnių juostos
880–915 MHz ir 925–960 MHz suporuotos radijo dažnių juostos bei 1710–1785 MHz ir 1805–1880 MHz dažnių juostos	880,1–891,7 MHz ir 925,1–936,7 MHz bei 1760–1785 MHz ir 1855–1880 MHz	903,3–914,9 MHz ir 948,3–959,9 MHz bei 1735–1760 MHz ir 1830–1855 MHz	Kiekvienam laimėtoji išduodamas vienas leidimas naudoti vieną A kategorijos radijo dažnių bloką ir vieną B kategorijos radijo dažnių bloką	Vienas asmuo galės naudotis dažniais (kanalais) nurodytais dvejuose leidimuose
1920-1980 MHz ir 2110-2170 MHz radijo dažnių juostos	1920–1940 MHz ir 2110–2130 MHz	1960–1980 MHz ir 2150–2170 MHz	Vienam asmeniui gali būti išduotas tik vienas leidimas	Vienam asmeniui bus suteikta teisė naudoti dvejuose leidimuose nurodytas dažnių juostas
2500-2560 MHz ir 2620-2680 MHz radijo dažnių juostos	2540–2560 MHz ir 2660–2680 MHz	2500–2520 MHz ir 2620–2640 MHz	Vienam asmeniui gali būti išduotas tik vienas leidimas įgyti vieną iš šių suporuotų dažnių juostų: 2500-2520 MHz ir 2620-2640 MHz, 2520-2540 MHz ir 2640-2660, 2540-2560MHz ir 2660-2680 MHz.	Vienam asmeniui bus suteiktos dvi suporuotos dažnių juostos

Taigi, iš esmės visi Bitės ir Tele2 prašomi išnuomoti dažniai negali būti perleisti, kadangi tai prieštarautų elektroninių ryšių veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams, t. y. radijo ryšio plėtros planuose bei kituose RRT dokumentuose yra eksplicitiškai nurodyta, kad vienas asmuo atitinkamose dažnių juostose gali naudoti tik Bitė arba tik Tele2 turimus dažnius. Nors dalis iš aukščiau aptartų nuostatų nustato apribojimus tik įgyjant dažnius, Telia vertinimu, tokie ribojimai turėtų būti ir toliau taikomi bei laikomi neatsiejama radijo dažnių naudojimo dalimi, kadangi priešingu atveju konkursuose nustatyti apribojimai būtų niekiniai bei nesudarytų kliūčių apeiti jais siekiamo tikslo – radijo dažnių pariteto išlaikymo bei konkurencijos apsaugojimo.

Taip pat, tai, kad šiuo atveju dažniai būtų išnuomojami, nekeičia tokio vertinimo, kadangi išnuomojus atitinkamus dažnius i) vienam asmeniui būtų suteikta teisė juos naudoti; ii) Bitė ir Tele2 teikdami savo paslaugas, ir atitinkamai - kiekvieno jų atskiri judriojo ryšio vartotojai, taip pat naudotųsi keliomis dažnių juostomis, nors gali naudotis tik viename leidime suteikiamomis teisėmis naudoti radijo dažnius (kanalus).

Taigi, ir šiuo atveju Bitei ir Tele2 turėtų būti taikomos tos pačios nuostatos, lemiančios kad vienas ūkio subjektas negali įgyti keliuose leidimuose įvardintų teisių naudoti atitinkamuose leidimuose nurodytas dažnių juostas.

## **2.2. Bitė ir Tele2 būtų privilegijuojami lyginant su kitais ūkio subjektais, kadangi kiti operatoriai, įskaitant ir Telia, negalėjo konkuruoti dėl šių dažnių tuo metu, kai buvo įgyjama teisė naudoti šiuos dažnius**

Antra, RRT privalo įvertinti, kad pritarus Radijo dažnių nuomai Bitė ir Tele2 būtų privilegijuojama lyginant su kitais ūkio subjektais, įskaitant Telia.

Dažnių išdavimo Bitei ir Tele2 metu, visuose radijo ryšio plėtros atitinkamose radijo dažnių juostose planuose buvo eksplicitiškai įtvirtinta, kad atitinkamam ūkio subjektui būtų suteikta teisė naudoti tik vieną iš keleto planuose nurodytų dažnių juostų (kanalų). Analogiškos sąlygos buvo įtvirtintos ir konkursų sąlygų aprašuose.

Atitinkamai vadovaujantis tokiomis nuostatomis, tuo momentu kai Bitė ir Tele2 įgijo teisę naudoti dažnius (kanalus), esančius 791-821 MHz ir 832-862 MHz radijo dažnių juostose, 880–915 MHz ir 925–960 MHz suporuotose radijo dažnių juostose bei 1710–1785 MHz ir 1805–1880 MHz dažnių juostose, 1920-1980 MHz ir 2110-2170 MHz radijo dažnių juostose bei 2500-2560 MHz ir 2620-2680 MHz radijo dažnių juostose, Bitė ir Tele2 (ar su jais susiję asmenys) neturėjo galimybės įgyti daugiau nei vieną iš keleto dažnių (kanalų) atitinkamoje juostoje ar netgi analogiškų juostų kombinacijoje.

Tokiai interpretacijai pritarė ir pati Bitė. 2015-07-30 Bitė kreipėsi į Konkurencijos tarybą bei pažymėjo, kad Tarnybos direktoriaus 2014 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 1V-890 „Dėl radijo dažnių (kanalų) iš 2310-2390 MHz radijo dažnių juostos skyrimo AB Lietuvos radijo ir televizijos centrui“ ir Tarnybos direktoriaus 2014 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 1V-949 „Dėl aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) iš 2560-2570 MHz ir 2680- 2690 MHz suporuotos radijo dažnių juostos ir 2570-2620 MHz radijo dažnių juostos laimėtojo patvirtinimo“ prieštaravo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams. Bitė akcentavo, kad kitiems ūkio subjektams, teikiantiems viešojo judriojo telefono ryšio paslaugas, yra apribota galimybė turėti leidimus abiejose dažnių juostose (gali turėti pasirinktinai tik vienoje iš jų), o AB Lietuvos radijo ir televizijos centro (toliau – **LRTC**) buvo privilegijuota, kadangi jai nereikėjo atsisakyti leidimo naudoti radijo dažnius iš 2500-2690 MHz radijo dažnių juostos, kad galėtų gauti leidimą naudoti radijo dažnius iš 2300- 2400 MHz radijo dažnių juostos. Pavyzdžiui, Bitė „<...> nurodo, kad Tarnyba yra išdavusi leidimą LRTC veikti 2300-2400 MHz radijo dažnių juostoje (skundžiamas įsakymas dėl 2310-2390 MHz radijo dažnių juostos skyrimo LRTC) ir leidimą veikti 2500-2690 MHz radijo dažnių juostoje. Tačiau kitiems ūkio subjektams, teikiantiems viešojo judriojo telefono ryšio paslaugas, yra apribota galimybė turėti leidimus abiejose dažnių juostose (gali turėti pasirinktinai tik vienoje iš jų). Pareiškėja pažymi, kad kuo daugiau radijo dažnių juostų turi viešojo judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjas, tuo geresnę paslaugų kokybę jis gali pasiūlyti vartotojams (didesnį duomenų perdavimo greitį)“.<sup>5</sup>

Net ir nevertinant tokio Bitės kreipimosi ir KT atsisakymo pradėti tyrimą, kuris buvo grindžiamas KT prioritetu,<sup>6</sup> konkrečių argumentų, pats tokio skundo faktas patvirtina tai, kad i) dažnių įgijimo metu galioję teisės aktai aiškiai

<sup>5</sup> Pabraukta Telia Lietuva, AB.

<sup>6</sup> 2015-10-20 KT nutarimas Nr. 1S-111/2015 „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos sprendimų dėl leidimų naudoti radijo dažnius skyrimo atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“, 21-22 punktai.

nustatė apribojimus operatoriams įgyti ir naudoti daugiau nei vieną nurodytą dažnių juostą atskiruose dažnių ruožuose; ii) Bitė pati pripažįsta, kad nustatyti ribojimai neleido vienam ūkio subjektui įgyti kelių dažnių atitinkamuose dažnių juostose. Dėl to, šios viešosios konsultacijos kontekste negalima ignoruoti tos aplinkybės, jog Bitė ir Tele2 skirtų dažnių perdavimas jų įkurtai SIA Centuria retroaktyviai pašalintų tuos apribojimus, kurie buvo nustatyti šiems ūkio subjektams suteikiant teisę naudotis aptariamais dažniais.

Todėl, Telia įsitikinimu, RRT pritarus Radijo dažnių nuomai, Bitei ir Tele2 (arba jų įkurtai įmonei SIA Centuria) būtų suteikta privilegijuota padėtis lyginant su kitais suinteresuotais asmenimis, kadangi šių dažnių įgijimo metu galioję reguliaciniai apribojimai aiškiai nurodė, kad tas pats ūkio subjektas negali įgyti teisės naudoti kelių Radijo plėtros planuose ir konkurso sąlygų aprašuose nurodytų dažnių juostų (kanalų).

Šiame kontekste pažymėtina, jog interpretavimas, teigiantis, kad retroaktyvus procedūros, kuria buvo suteiktos tam tikros teisės, pakeitimas jau po šios procedūros realizavimo, iškraipo konkurenciją, yra pripažįstamas ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, kuris ne kartą pažymėjo, kad sutarties sąlygų, sudarytų konkurso būdu, peržiūrėjimas bei jų keitimas, pavyzdžiui, pratęsiant sutarties terminą, laikomas privilegijavimu bei neatitinka Konkurencijos įstatymo keliamų reikalavimų, jeigu tokio sutarties peržiūrėjimo ar keitimo galimybė nebuvo nurodyta konkurso dokumentuose.<sup>7</sup>

Atsižvelgiant į tai, RRT turėtų nepritari Radijo dažnių nuomai, kadangi taip būtų apeinami pačios RRT dažnių įgijimui nustatyti apribojimai, o toks sprendimas lemtų Bitės ir Tele2 (arba jų įsteigtos SIA Centuria) privilegijavimą, suteikiant Bitei ir Tele2 (arba SIA Centuria) galimybę naudotis žymiai didesniu dažnių (kanalų) spektru, negu tas spektras, dėl kurio galėjo sąžiningai konkuruoti kiti operatoriai.

### **3. Radijo dažnių nuoma ženkliai pablogins konkurencijos sąlygas**

Pirmiausia, norėtume akcentuoti, kad, Telia neginčija principinės nuostatos, jog tam tikrais atvejais operatorių tinklo dalijimosi susitarimai bei dažnių apjungimas gali teikti naudą tiek tokio susitarimo šalims, tiek ir rinkai (vartotojams). Vis dėlto, tam tikrų aplinkybių kontekste šie susitarimai gali sukelti ir neigiamą poveikį konkurencijai tiek sukeldami žalą vartotojams, tiek ir ribodami konkurentų galimybes efektyviai konkuruoti su susitarimo šalimis. Todėl tokio pobūdžio susitarimai yra vertinami individualiai, kiekvieną kartą atsižvelgiant tiek į specifinį tokio susitarimo sudarymo kontekstą, tiek į bendradarbiavimo gylį ir apimtį, tiek į atitinkamos rinkos struktūrą ir t.t.

Kita vertus, atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog tokių susitarimų kontekste konkurentų bendradarbiavimas paprastai apima daugiau aspektų, nei vien dažnių nuoma arba bendras naudojimas. Dėl šios priežasties, šios viešosios konsultacijos kontekste yra labai svarbu tiksliai atriboti RRT ir LR Konkurencijos tarybos kompetencijas.

Telia vertinimu, spręsdama, ar šiuo konkrečiu atveju Radijo dažnių nuoma neapriboja konkurencijos, RRT analizė, remiantis pačios RRT patvirtintomis Taisyklėmis, turėtų apsiriboti tik Radijo dažnių nuomos klausimu, t. y. neturėtų būti vertinami kiti susitarimo aspektai, o ir pats šalių bendradarbiavimas gali būti analizuojamas tik kiek tai aktualu analizuojant Radijo dažnių nuomą.

Taip pat Telia supratimu, RRT neturėtų vadovautis Prašymuose nurodytais teisės aktais, t. y. Europos Komisijos gairėmis dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio taikymo horizontaliesiems bendradarbiavimo susitarimams. Vadovaudamasi Prašymuose nurodytais Europos Komisijos dokumentais, RRT iš esmės pasisakytų dėl Radijo dažnių nuomos Sutarties atitikimo Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio ir 101 straipsnio 3 dalies taikymo Radijo dažnių nuomai bei analogiškai Konkurencijos įstatymo 5 ir 6 straipsnio, nors RRT neturi įgaliojimų taikyti šiuose teisės aktuose nurodytų straipsnių.

Atsižvelgiant į tai, RRT vertinimas iš esmės turėtų apsiriboti tik tuo, ar Radijo dažnių nuoma nebūtų apribojama Bitei ir Tele2 tarpusavio konkurencija ar konkurencija su trečiosiomis šalimis. Identifikavus, kad konkurencija gali būti ribojama, RRT turėtų neleisti Radijo dažnių nuomos. Telia vertinimu, tokia pozicija būtų nuosekli, kadangi, pavyzdžiui, nustatydamas draudimus vienose rankose koncentruoti per daug dažnių, RRT nesivadovavo Prašymuose minimais teisės aktais.

Vis dėlto, atsižvelgdama į tai, jog Prašymuose įrodinėjant galimai teigiamą Radijo dažnių nuomos poveikį konkurencijai yra referuojama ir į Telia, žemiau Telia aptaria ne tik dažnių išteklių koncentracijos vienose rankose

<sup>7</sup> Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-1924-12, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-809-552/2017.



įtaką konkurencijai, bet ir Prašymuose dėstomus argumentus apie tokios koncentracijos teigiamą poveikį, nors Telia galimybę pateikti konstruktyvius paaiškinimus šioje dalyje itin riboja nepagrįstai platus vertinimui reikšmingos informacijos užslaptinimas.

Įvertinus visa tai kas pasakyta aukščiau, toliau bus detalai paaiškinta, jog Radijo dažnių nuoma tuo atveju, jeigu dažniais būtų dalijamasi (angl. *pooling*), lemtų ženklų konkurencijos sąlygų pablogėjimą, kadangi: i) Bitė ir Tele2 nebekonkuruotų tarpusavyje tinklo kokybe (pralaidumu, geografine aprėptimi, investicijomis į vienasmenį tinklą); ii) Bitė ir Tele2 įgis pranašumą, nesusijusį su didesniu efektyvumu, dėl kurio padidės Telia kaštai bei Telia gali būti išstumta iš rinkos; iii) Prašymuose pateikta informacija kelia abejonių, ar Radijo dažnių nuoma galėtų sukurti tokią naudą, kuri atsvertų neigiamą poveikį tarpusavio konkurencijai ir duopolinių sąlygų susidarymą judriojo ryšio rinkoje.

### **3.1. Bitė ir Tele2 nebekonkuruotų tarpusavyje investicijomis į infrastruktūrą, tinklo aprėptimi ir kokybe**

Radijo dažnių nuoma lemtų, kad Bitė ir Tele2 nebekonkuruos tarpusavyje investicijomis į tinklą skatinant geografinę tinklo apimtį, tinklo pralaidumą bei nebeturės paskatų vienasmeniškai investuoti bei kurti savo unikalų tinklą. Tokį vertinimą pagrindžia ir kitų valstybių praktika, lyginant ją su Lietuvoje susiklosčiusia situacija bei išsivysčiusia konkurencija.

#### **3.1.1. Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma lemtų reikšmingą žalą konkurencijai**

Telia manymu, vienas svarbiausių kriterijų vertinant susitarimus dėl dalinimosi tinklu, yra tai, ar toks susitarimas (ilgainiui) nepakenks inovacijoms, t. y. ar vartotojai gaus didesnę / mažesnę inovacijų teikiamą naudą, lyginant su scenarijumi, kuomet nebūtų vertinamo susitarimo („kontrafaktinė analizė“). Telia vertinimu, atlikus tokią analizę galima pagrįstai teigti, kad susitarimas reikšmingai ribos konkurenciją atitinkamose rinkose bei Telia iš esmės konkuruos su vienu konkurentu esminiuose judriojo ryšio konkurencijos parametruose – radijo prieigos tinklo (angl. RAN) geografinėje aprėptyje, tinklo greitaveikoje/pralaidume bei judriojo ryšio technologijų ir paslaugų įvairovėje. Taip pat Radijo dažnių perleidimas lems mažesnes Bitė ir Tele2 paskatas vienasmeniškai investuoti į savo atskirą tinklą bei iškraipys iki šiol sėkmingai veikusią konkurenciją.

**Pirma, Bitė ir Tele2 susitarimas ir Radijo dažnių nuoma lems, kad Tele2 ir Bitė nekonkuruos tarpusavyje infrastruktūros – RAN tinklo – lygmeniu bei jų teikiamų judriojo ryšio paslaugų technologinė įvairovė ir parametrai taps iš esmės vienodi**, t. y. geografinė aprėptis, technologijų asortimentas ir bendra ryšio greitaveika/RAN pralaidumas susivienodins. Tai pripažįsta ir viena iš susitarimo šalių, t. y. Bitė Prašyme pažymima, kad „Šalys galės investuoti į didelio srauto stočių modernizavimą anksčiau, naudoti daugiau spektro ir galiausiai įrengti daugiau pralaidumo, taip užtikrinant daug galingesnę tinklą“. Tokie parametrai taip pat nebūtinai bus didesni, vertinant iš galutinių vartotojų perspektyvos, negu Bitei ir Tele2 veikiant atskirai. Bendro tinklo sukūrimas, įskaitant Radijo dažnių nuomą, jau savaime suteiks tam tikrą pranašumą Bitei ir Tele2 ir sukurs duopolijos sąlygas LR judriojo ryšio rinkoje, todėl šios bendrovės, drauge aptarnaudamos didžiąją dalį šalies judriojo ryšio abonentų, gali būti mažiau suinteresuotos toliau investuoti į tinklą tiek, kiek būtų investavusios nesant susitarimo, t. y. statyti stotis didesniu tankumu siekiant kaip įmanoma labiau gerinti paslaugų kokybę dėl tarpusavio konkurencijos ir t.t. Be to, Bitė ir viešai yra komunikavusi, kad „Bitė“ laikosi kitokios strategijos nei konkurentai diegdama ir plėtodama tinklus<sup>8</sup>, o įgijusi LRRTC dažnius Bitė taps ir operatoriumi darančiu **didžiausią konkurencinį spaudimą plėtojant infrastruktūrą kitiems operatoriams, kadangi siekdami atsverti dažnių disbalanso suteikiamą pranašumą Telia ir Tele2 turės papildomai investuoti į infrastruktūrą.**

Taip pat sumažės vartotojų galimybė rinktis operatorių pagal dar vieną svarbų konkurencijos parametras – skirtingą ryšio greitaveiką/RAN pralaidumą – todėl atitinkamai sumažės ir paskatos šiems ūkio subjektams tokiu pačiu lygmeniu diferencijuoti kainas. Be to, tam, jog užsitikrintų investicijas į bendrą infrastruktūrą, abiem operatoriams atsiras paskatos bei bendras suinteresuotumas vienas kito komercine sėkme.

**Antra, vertinant iš infrastruktūros vystymo perspektyvos Tele2 ir Bitė Radijo dažnių nuoma sumažins šių operatorių investicijas į infrastruktūros plėtrą.** Viena vertus, kaip nurodyta aukščiau, Tele2 ir Bitė bendradarbiavimas leistų Tele2 pasinaudoti mažiau apkrautais Bitės dažnių resursais. Kita vertus, būdamas bendradarbiavimo sutarties šalimis Tele2 ir Bitė turės bet kuriuo atveju bendrai priimti sprendimus dėl tinklo plėtos, t. y. tarp jų buvęs konkurencinis spaudimas, ypač pastebimas pastarojo meto RRT vykdytuose judriojo ryšio tinklų greitaveikos matavimuose, bus eliminuotas.

<sup>8</sup> Žr. <https://www.vz.lt/archive/article/2015/4/15/bite-lietuva-startuoja-su-4g-ir-4g>.

Taip pat šiame kontekste būtina atkreipti dėmesį, kad Bitė ir Tele2 nebeturės paskatų vienasmeniškai plėtoti tinklo, diegti naujas radijo ryšio technologijas kaip 5G arba IoT pagal skirtingas, konkuruojančias technologines strategijas, ir dėl to, kad tai galėtų riboti bei daryti neigiamą įtaką jų bendrai naudojamam tinklui ir dažniams. Pavyzdžiui, Bitei ar Tele2 nusprendus atskirai nuo kito susitarimo dalyvio įrengti papildomas stotis ar naujus technologinius sprendimus (pvz. 5G diegimą tam tikrose juostose Dynamic Spectrum Sharing principu), tokie sprendimai turėtų būti derinami prie bendro tinklo situacijos ir vieningos plėtros strategijos, tam kad nebūtų mažinama bendro tinklo vientisumas ir kokybė. Tai iš esmės lemtų, kad paskatų vienasmeniškai investuoti į RAN tinklą, kuris būtų dominuojantis judriojo ryšio paslaugų teikimo tinklas šalyje, nebelieka.

Trečia, **būtina akcentuoti, kad rinka iki šiol buvo labai konkurencinga bei pasižymėjo intensyvia konkurencija.** Iki šiol visi šalies operatoriai skirdavo dideles investicijas į infrastruktūros plėtrą, pvz., 2014-2019 m. kasmet operatoriai investuodavo apie 70-100 mln. Eur<sup>9</sup>, kadangi investicijos į infrastruktūros plėtrą yra licencijų/aukcionų sąlyga bei pro-aktyvi tinklo plėtra buvo esminė sąlyga aršioje konkurencinėje kovoje. Mat iki šiol Lietuvos telekomunikacijų rinka pasižymėjo savo dinamiškumu, itin intensyvia konkurencija, aukšto lygio paslaugomis bei vienomis žemiausių kainų Europoje. Atitinkamai, kyla abejonė, ar Bitės ir Tele2 bendradarbiavimas bei Radijo dažnių nuoma neigiamai nepaveiks vartotojams teikiamų paslaugų spektro, kainos bei kokybės bei iki šiol sėkmingai funkcionavusios konkurencijos. Toliau nuomone, pritarus Radijo dažnių nuomai iš esmės būtų atveriamas kelias riboti šią iki šiol labai veiksmingai veikusią konkurenciją ir sudaryti sąlygas duopolijai šalies judriojo ryšio rinkoje.

### 3.1.2. Kitų valstybių praktika

Kitų valstybių, taip pat ir nurodytų Bitė Prašyme, „geroji“ praktika taip pat pagrindžia, kad šiuo atveju Radijo dažnių nuoma ribos konkurenciją bei negali būti patvirtinta tokia apimtimi, kokia yra prašoma. Vertinant iš konkurencijos perspektyvos, visa ši „užsienio šalių praktika“ yra paaiškinama atskiros rinkos / situacijos specifika, pvz. arba apima bendradarbiavimą tarp mažesnių rinkos žaidėjų, arba numato gana ribotą bendradarbiavimo apimtį tiek geografinę, tiek technologijų apimtį. Taip pat, tų susitarimų pagrindu buvo įtvirtinti įvairūs ribojimai dėl sprendimų, susijusių su tinklo plėtra, informacijos keitimusi ir kitais infrastruktūros naudojimo klausimais, priėmimo tvarkos, apribojamos galimybės įsigyti dažnius bendram naudojimui, pvz. jungtinės veiklos operatoriai gali dalyvauti kaip vienas asmuo radijo dažnių aukcionuose ir pan.

Taip pat šiame kontekste, norėtume pastebėti, kad tokio pobūdžio susitarimai yra pakankamai žinoma praktika tiek ES, tiek kitur. Konkurencijos tarybai neabejotinai yra žinoma, jog tokio pobūdžio susitarimų problematiką yra analizavusi ir ES valstybių narių elektroninių ryšių reguliatorių institucija (BEREC). Savo bendroje pozicijoje dėl infrastruktūros dalijimosi BEREC išskyrė tiek prokonkurencinius, tiek antikonkurencinius tokių susitarimų aspektus. Atitinkamai, savaime nėra *a priori* taisyklės, pasakančios, jog susitarimai dėl dalijimosi dažniais yra visais atvejais prokonkurenciniai arba antikonkurenciniai. Iš esmės, kaip ir kiekvieno horizontalaus bendradarbiavimo atveju reikia individualiai vertinti tiek patį susitarimą, tiek rinkos, kurioje jis sudarytas, sąlygas. Mūsų supratimu, paprastai praktikoje tokie susitarimai yra pateisinami dėl to, kad būna riboti savo (i) geografinę apimtį – dažnai neapima urbanizuotų teritorijų; (ii) technologijų apimtį – retai apima visas technologijas ir / arba (iii) sudaromi tarp mažesnių rinkos žaidėjų, ir / arba (iv) sudaromi mažiau koncentruotose rinkose.

#### 3.1.2.1. Suomija

DNA ir Telia yra sudariusios tinklo dalinimosi susitarimą (angl. *network sharing arrangement*), kuris apima 50% Suomijos teritorijos bet tik 15% Suomijos populiacijos. Iš esmės šis bendradarbiavimas apima mažiau apgyvendintas teritorijas, kuriose tinklo plėtra sudėtinga dėl Suomijos gamtinių bei geografinių sąlygų.<sup>10</sup> Tai reiškia, jog didžioji dalis Suomijos populiacijos, apie 85%, lieka atitinkamų bendrovių atskiruose mobiliuosiuose tinkluose, t. y. už susitarimo dėl tinklo dalinimosi susitarimo ribų.

Šis susitarimas apėmė visas technologijas ir nenumatyta galiojimo termino pabaiga. DNA ir Telia sudariusios tinklo dalinimosi susitarimo atitiktis konkurencijos teisės reikalavimams patvirtinta Suomijos konkurencijos priežiūros institucijos 2015 m., šalims prisiėmus tam tikrus įsipareigojimus.

Apibendrinant, DNA ir Telia susitarimo logika remiasi siekiu užtikrinti tinklo plėtrą teritorijose, kuriose atskirų tinklų vystymas šalims būtų nuostolingas, tuo tarpu dėl didžiosios rinkos dalies adresuojamų abonentų prasme DNA ir

<sup>9</sup> Lietuvos ryšių sektorius 2019, 13 psl. 5 pav.

<sup>10</sup> Platesnė informacija apie bendrąją įmonę bei bendradarbiavimo tikslus pateikta <http://yhteisverkko.fi/en/finnish-shared-network/>; [https://www.esitteemme.fi/yhteisverkko\\_en/WebView/](https://www.esitteemme.fi/yhteisverkko_en/WebView/).

Telia tarpusavyje ir toliau turi konkuruoti kaip ir iki susitarimo sudarymo. Be to, šiame susitarime nedalyvauja mobiliųjų operatorių rinkos lyderis Suomijoje („Elisa Oyj“). Todėl pastaraisiais metais nebuvo pastebimų rinkos lyderio rinkos dalies pokyčių, o konkurencija judriojo ryšio rinkose vis dar yra labai intensyvi.

### 3.1.2.2. Švedija

Švedijoje skirtingi operatoriai 2001 m. sudarė kelis tinklo dalinimosi susitarimus ir, tikėtina, kad jie bus nutraukti, kai licencijos dėl 2100 MHz dažnių ruožo baigsis galioti 2025 m. Vieno iš jų pagrindu Telia ir Tele2 dalinasi 3G tinklu 2100 MHz dažnių ruože per bendrą įmonę Sunab. Kito 3G technologijos susitarimo dėl tinklo dalinimosi 2100 MHz dažnių ruože šalys Telenor ir Hi3G.

Dėl kitų nei 2100 MHz dažnių ruožų (t. y. 700, 800, 900, 1800 ir 2600 MHz) Telenor ir Tele2 turi susitarimą dėl tinklo dalinimosi 2G ir 4G technologijų pagrindu, šis bendras tinklas vadinasi Net4Mobility.

Vertinant Telia bendradarbiavimo Švedijoje patirtį itin svarbu atkreipti dėmesį į specifinę rinkos struktūrą, t. y. – į tai, jog Švedijoje yra 4 operatoriai, todėl nepaisant konkrečius dažnius bendrai naudojančių dviejų operatorių, visada lieka dar 2 „savarankiški“ tolygūs mobiliojo ryšio tinklai, kurie išlaiko tokias pačias galimybes įgyti dažnius, todėl gali riboti vienas kitą.

### 3.1.2.3. Danija

Telia su Telenor turi bendrą įmonę Danijoje, skirtą tinklo dalinimuisi. Bendra įmonė yra labiausiai integruota ir pažengusi tinklo dalinimosi forma, su aktyviuoju RAN infrastruktūros dalinimusi (tokia forma vadinama „MOCN“<sup>11</sup>), įskaitant dažnių dalinimąsi, kuris apima visą Danijos teritoriją ir visą populiaciją.

Šio susitarimo atitiktis konkurencijos teisės reikalavimams patvirtinta Danijos konkurencijos priežiūros institucijos 2012 metais, šalims prisiėmus griežtus įsipareigojimus, susijusius su dažnių spektro naudojimu, įskaitant įpareigojimą dažnių aukcione dalyvauti bendrajai įmonei, o ne atskirai šalims – bendros įmonės steigėjams. Tokiu būdu buvo siekta išvengti situacijos, jog šalys, sudėdamos turimus dažnius, turėtų prieigą prie didesnio dažnių spektro, nei konkurentai. Ši situacija ir bendrai įmonei pritaikyti apribojimai yra analogiški situacijai Lietuvos rinkoje su ligšioliniu paritetu skirstant judriojo ryšio dažnius konkurenciniu būdu (aukcionais), kaip aptarta aukščiau 2.1.2 skyriuje.

Be to, ne mažiau svarbus aspektas yra ir tai, kad susitarimas apėmė bendradarbiavimą tarp antro (Telenor) ir trečio (Telia) mažmeninės mobilaus ryšio rinkos dalyvių. Didmenoje susitarimo šalys buvo pirmas (Telenor) ir trečias (Telia) rinkos žaidėjai<sup>12</sup>.

Susitarimu buvo siekta, jog bendroji įmonė geriau konkuruotų su TDC, kuris yra didžiausias operatorius Danijoje, turintis daugiau nei 1/3 rinkos dalį, infrastruktūros srityje ir pasinaudotų kaštų sutaupymais, bendro dažnių spektro ir didesnės tinklo aprėpties suteikiamais pranašumais.

Be to, pažymėtina, jog susitarimo sudarymo metu Danijoje veikė 4 dideli operatoriai (TDC, Hi3G, Telenor ir Telia). Šiuo metu yra 3 dideli operatoriai – TDC, Hi3G ir bendroji įmonė. Be to, dar yra ir kitų smulkesnių operatorių, pavyzdžiui, Cibicom, kuris turi 4G tinklą, veikiantį nacionaliniu mastu.

### 3.1.2.4. Kitų valstybių operatorių susitarimai susiję su 5G

Šiame kontekste paminėtinas Belgijos pavyzdys, kuomet 2020 m. pradžioje Belgijos konkurencijos priežiūros institucija sustabdė pirmo (Proximus) ir antro (Orange) operatorių pagal dydį sudaryto susitarimo dėl tinklo dalinimosi steigiant bendrą įmonę įgyvendinimą.<sup>13</sup> Belgijoje, kaip ir Lietuvoje, veikia 3 operatoriai.

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į Čekijos pavyzdį, kurioje, kaip ir Lietuvoje, veikia 3 operatoriai. Šios šalies dviejų didžiausių operatorių O2 CZ ir T-Mobile CZ sudarytą susitarimą dėl tinklo dalinimosi steigiant bendrą įmonę

<sup>11</sup> Žr. plačiau paaiškinimą Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos 2019-06-13 Bendrą poziciją dėl mobiliojo ryšio infrastruktūros dalinimosi, BoR (19) 110, [https://berec.europa.eu/eng/document\\_register/subject\\_matter/berec/download/0/8605-berec-common-position-on-infrastructure-0.pdf](https://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/download/0/8605-berec-common-position-on-infrastructure-0.pdf), 13 psl.

<sup>12</sup> Plg. Lietuvos didmeninėje mobiliojo ryšio rinkoje veikia 9 operatoriai „Telia Lietuva“, AB, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tele2“, UAB „CSC Telecom“, UAB „Mediafon Carrier Services“, UAB „Ecofon“, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų centras“, „Nord Connect OU“, „Compatel Limited“. Šaltinis – RRT, *Lietuvos ryšių sektorius 2019*, 39 psl. 9 nuoroda.

<sup>13</sup> Žr. Belgijos nacionalinės konkurencijos priežiūros institucijos pranešimas spaudai, [https://www.belgiancompetition.be/sites/default/files/content/download/files/20200110\\_press\\_release\\_2\\_bca.pdf](https://www.belgiancompetition.be/sites/default/files/content/download/files/20200110_press_release_2_bca.pdf)

įgyvendinimą tiria Europos Komisija. Ji 2019 m. išsiuntė sandorio šalims pranešimą apie įtarimus dėl SESV 101 str. pažeidimo. Tiriamas susitarimas apima visas ryšio technologijas, tačiau teritorinė aprėptis apribota teritorijomis už Pragos ir Brno miestų, dėl ko susitarimas apima 85% gyventojų.<sup>14</sup> Šios bylos metu Europos Komisija laikėsi pozicijos, jog vietoj to, kad sukurtų didesnius efektyvumus bei geresnę paslaugų kokybę, labiau tikėtina, jog tiriamas susitarimas panaikins paskatas susitarimo šalims gerinti savo tinklus ir paslaugas. O2 CZ ir T-Mobile CZ byloje Europos Komisija, be kita ko, savo poziciją remia tuo, jog mobiliojo ryšio rinka Čekijoje labai koncentruota ir susitarimo šalys teikia paslaugas ¾ abonentų.

Be to, būtina atkreipti dėmesį ir į Italijos pavyzdį. Europos Komisijai preliminaraus tyrimo metu vertinant kelių operatorių tinklo bendradarbiavimo sutartį, net neapimančią dažnių dalijimosi, šalys nusprendė sumažinti aktyvios infrastruktūros dalijimąsi pačiose tankiausiose Italijos teritorijose sudarančiose apie 30 proc. Italijos populiacijos bei 33 proc. perduodamų duomenų.<sup>15</sup> Italijoje taip pat veikia trys dideli žaidėjai bei keletas mažesnių, o susitarimo šalių rinkos dalys vertinant pagal skirtingus veiklos parametrus bei skirtingus vartotojus kartu siekia nuo 52,4 iki 80 proc.<sup>16</sup>

### 3.1.2.5. Lietuvos mobiliojo ryšio rinka ES kontekste

Analizuojant aukščiau paminėtus susitarimus kitose valstybėse iš Lietuvos perspektyvos, atkreiptinas dėmesys į Lietuvos rinkos ypatybes, būtent į tai, jog Lietuvos operatoriai turi labai panašias rinkos dalis ir aktyviai tarpusavyje konkuruoja, t. y. nėra vienareikšmio rinkos lyderio, kuris užimtų didelę rinkos dalį, nors Telia šiuo metu pagal užimamą rinkos dalį yra trečioje vietoje. Taigi, konkurencija tarp operatorių Lietuvoje pakankamai artima bei yra ypač artima tarp Tele2 ir Bitės tiek mažmeninėje rinkoje, tiek ir infrastruktūros lygmeniu<sup>17</sup>. Be to, palyginus, pavyzdžiui su Suomija, Lietuvos gyventojų tankis yra tolygiau pasiskirstęs visoje Lietuvos teritorijoje.

Esant tokiai rinkos situacijai, Tele2 ir Bitė Radijo dažnių nuomos įgyvendinimas, Telia manymu, pakeistų tinklo infrastruktūros situaciją, t. y., iš esmės, vienas iš dviejų liekančių rinkoje RAN tinklų (Tele2 ir Bitė jungtinis tinklas) aprėps visą šalies teritoriją ir valdys 2/3 judriam ryšiu skirtų radijo dažnių išteklių, nes šiuo metu operatoriai – Telia, Tele2, Bitė – visuose dažnių ruožuose turi po lygiai radijo dažnių juostų (kanalų).

Telia žiniomis, nėra pavyzdžių, jog analogiškus susitarimus būtų leista įgyvendinti Europos Sąjungoje, esant analogiškai (itin koncentruotai) rinkos struktūrai. Remiantis Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos pozicija, bendras dažnių naudojimas leistinas tik tuomet, kai nėra galimybių tinklo dalinimuisi aktyviojo infrastruktūros dalinimosi pagrindu<sup>18</sup>.

Nors ES bendrai sutariama, jog tinklo dalinimasis yra naudingas tokį susitarimą sudarantiems ūkio subjektams, tuo pačiu yra pripažįstama, kad jis nebūtinai visais atvejais yra naudingas konkurencijai. Minėti ES bylų pavyzdžiai rodo, kad nemažoje dalyje atvejų rinkos reguliuotojų bei konkurencijos institucijų vertinimas dažnai nulemia ar pakeičia pradinę susitarimų dėl tinklo dalinimosi apimtį, tam, jog tokiam susitarimui būtų suteiktas atitinkamos konkurencijos priežiūros ar rinkos regulatoriaus leidimas. Tai yra ypač svarbu, kadangi nagrinėjamu atveju susitarimas, tikėtina, yra vienas plačiausių susitarimų visoje Europos Sąjungoje, t. y. apima ne tik pasyvios ar aktyvios infrastruktūros dalijimąsi, bet ir dažnių sutelkimą, kuris yra vertinamas RRT.

Be to, pateikta informacija taip pat nėra pakankama identifikuoti ir kitas galimas Radijo dažnių nuomos ir Tele2 ir Bitės bendradarbiavimo pasekmes, t. y.:

- galimą veiksmų koordinavimą kylantį iš supanašėjusių kaštų, sprendimų priėmimo. Pavyzdžiui, pagal viešai prieinamą informaciją nėra aišku, kas priims sprendimus dėl tinklo plėtros – ar bendrai steigiamos įmonės vadovybė, ar sprendimai bus priimami bendru Bitės ir Tele2 sutarimu. Informacija apie Bitės bei Tele2 sprendimų priėmimą dėl tinklo valdymo bei dažnių sujungimo leistų labiau informuotai vertinti Bitės bei Tele2 integracijos laipsnį, veiksmų koordinavimo riziką;
- bendradarbiavimo poveikį paslaugų kainoms. Vertinant tokį bendradarbiavimą ir Radijo dažnių nuomą reikėtų atkreipti dėmesį į bendrą infrastruktūros valdymą bei dažnių sujungimą bei aktualu

<sup>14</sup> Žr. Europos Komisijos 2019-08-07 pranešimas spaudai Nr. IP 19 5110, [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP\\_19\\_5110](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_5110)

<sup>15</sup> Žr. Europos Komisijos 2020-03-06 spaudos pranešimą. Nuoroda: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP\\_20\\_414](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_414).

<sup>16</sup> Europos Komisijos 2020-03-06 sprendimas byloje Nr. M.9674 Vodafone Italia/ Tim/Inwit JV, 24 ir 25 lentelės.

<sup>17</sup> Žr. <https://www.vz.lt/archive/article/2015/4/15/bite-lietuva-startuoja-su-4g-ir-4g>. Bitė ir Tele2 pradėjo plėtoti 4G tinklą panašiu metu lyginant su Telia.

<sup>18</sup> Žr. plačiau paaiškinimą Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos 2019-06-13 Bendrą poziciją dėl mobiliojo ryšio infrastruktūros dalinimosi, BoR (19) 110, [https://berec.europa.eu/eng/document\\_register/subject\\_matter/berec/download/0/8605-berec-common-position-on-infrastructure-0.pdf](https://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/download/0/8605-berec-common-position-on-infrastructure-0.pdf), 19-20 psl.

įvertinti, kokią dalį atitinkamai didmeninės ir mažmeninės mobiliojo ryšio paslaugų sąnaudų struktūros (procentais) sudarys bendri kaštai;

- prielaidų, jog Bitė ir Tele2 bus priverstos pasidalinti savo sutaupymais su vartotojais, pagrįstumą. Pavyzdžiui, Prašymuose yra teigiama, jog Bitė ir Tele2 ir toliau patirs konkurencinį spaudimą iš Telia pusės. Tačiau, kaip paaiškinama žemiau, Telia bus mažiau palankioje padėtyje nei Bitė ir Tele2, kadangi ji disponuos mažesniais dažnių ištekliais, o jos kaštai, siekiant konkuruoti su Bite ir Tele2, padidės. Atitinkamai, tokiaame kontekste nėra aišku, kuo remiantis yra projektuojama, jog Telia konkurencinis spaudimas atsvers konkurencijos tarp Bitė ir Tele2 sumažėjimą;
- bendradarbiavimo poveikį Bitė ir Tele2 paskatoms konkuruoti RRT planuojamame organizuoti „5G dažnių“ aukcione. Tiksliau, Tele2 ir Bitė bendradarbiavimas gali įtakoti konkurencijos dinamiką ir dažnių aukcione, nes žinojimas, jog (i) vien bendradarbiavimo sutarties pagrindu šalys gali vystyti 5G technologiją ir/ar (ii), kad vienai bendradarbiavimo sutarties šaliai laimėjus dažnių aukcione šiuo resursu galės naudotis ir kita bendradarbiavimo sutarties šalis, gali paveikti Tele2 ir Bitės sprendimus dėl aukcione siūlomos kainos bei sprendimus, kurias dažnių juostas įsigyti, t. y. gali būti siekiama įsigyti artimesnes dažnių juostas. Tačiau šie aspektai, Telia supratimu, Prašymuose apskritai nėra vertinami;
- **klausimą, ar Bitė ir Tele2 Prašymuose pateiktas vertinimas yra atliktas įvertinant, kad Bitė planuoja įsigyti LRTC turimus „Mezon“ verslo dažnius, t. y. ar Prašymuose arba Tele2 įvardintose CRA ataskaitose yra atliekamas susitarimo ir būsimos konkurencinės aplinkos vertinimas atsižvelgiant į papildomai Bitė įgytus dažnius. Kaip RRT jau turbūt žinoma, Konkurencijos taryba 2020-11-12 paskelbė viešą konsultaciją dėl Bitė pateiktų įsipareigojimų<sup>19</sup>, kurie Konkurencijos tarybos nuomone išsaugotų konkurenciją, todėl, tikėtina, kad Bitė perims LRTC/Mezon dažnius. **Telia vertinimu, toks dažnių įgijimas iš esmės pakeis konkurencijos dinamiką ateityje, kadangi Bitė tampa daugiausiai dažnių turinčiu operatoriumi bei siekdami atsverti tokį pranašumą Telia ir Tele2 turėtų papildomai investuoti į infrastruktūrą, t. y. didžiausią konkurencinį spaudimą plėtojant infrastruktūrą kitiems operatoriams po LRTC dažnių perėmimo darytų Bitė.** Ši aplinkybė iš esmės keičia bet kokią atliktą vertinimą bei sąlygoja, kad Bitė ir Tele2 susitarimu bus dar labiau apribota konkurencija nei iki LRTC dažnių įgijimo.**

### **3.2. Bitė ir Tele2 įgis pranašumą nesusijusį su didesniu efektyvumu**

Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma taip pat turėtų neigiamą poveikį ne tik galutiniams vartotojams, bet ir konkurentams, įskaitant Telia, nes: i) konkurentai galėtų būti išstumti iš rinkos, kadangi vienoje rankose sutelkti dažniai leistų plėtoti 5G technologiją nelaukiant aukciono dėl dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože; ii) Tele2 ir Bitės radijo dažnių spektras suteiks kokybiškai pranašesnę sinergijos naudą Bitei ir Tele2, kurios negalės atkartoti Telia ar kiti operatoriai; iii) Tele2 ir Bitė bendradarbiavimas tikėtina sukels/padidins Telia kaštus; iv) bus pažeistas RRT iki šiol užtikrintas operatorių turimų radijo dažnių juostų skaičiaus, pločio bei juostų įvairovės paritetetas tarp skirtingų Lietuvos operatorių.

3.2.1. Radijo dažnių nuoma leis Bitei ir Tele2 plėtoti 5G ryšio technologiją nelaukiant aukciono dėl dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože bei efektyviau išnaudoti turimas dažnių juostas

Telia gali būti išstumta iš judriojo ryšio rinkos arba ženkliai sumažinta jos rinkos dalis dėl priežasčių, nesusijusių su efektyvumu ar kitais, sąžiningą / normalią konkurenciją apibūdinančiais parametrais, kadangi vienoje rankose sutelkus dažnius Bitė ir Tele2 galėtų plėtoti 5G ryšio technologiją nelaukiant aukciono dėl dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože bei išplėtojus bendrą tinklą galėtų daug efektyviau išnaudoti apjungtas dviejų operatorių ir LRTC/Mezon dažnių juostas įvairiai agreguojant radijo ryšio prieigos technologijas.

Pirma, Radijo dažnių nuoma leistų sutelkus radijo dažnius (kanalus) atlaisvinti dalį iš jų bei paskirti juos 5G technologijos diegimui, kadangi turėdamas papildomų neišnaudotų dažnio spektrų, operatorius gali laisviau plėtoti naujas radijo ryšio technologijas.

Nors visos šiaudien Telia valdomos dažnių juostos yra tinkamos naudoti 4G technologijai, o ateityje ir 5G, tačiau kai kuriose juostose (900 MHz ir 1800 MHz) iki šiol tebėra naudojamos 2G ir 3G technologijos (dėl pigių/paprastų galinių įrenginių, bei dėl patvaresnio padengimo siaurajuostės 2G technologijos atveju), kas šiai dienai apriboja

<sup>19</sup> Žr. <http://kt.gov.lt/lt/naujienos/viesai-konsultacijai-teikiami-bendroves-bite-lietuva-ispipareigojimai>

galimybes pilnai išnaudoti tas juostas netgi 4G technologijai (t. y. nes juostos užimtos paslaugų teikimui kitų technologijų pagrindu). Todėl, pavyzdžiui, jau šiandien Telia susiduria su situacija, kad daugelyje vietų dėl didelio vartotojų tankio turimų dažnių resursų neužtenka (jau dabar tenka brangiai investuoti į naujų, pažangių bazinių stočių statybą). Tai kažkiek išsprendžia šiuo metu naudojamų technologijų palaikymo klausimą, tačiau laisvų radijo dažnių juostų (kanalų), kuriose Telia galėtų diegti 5G technologiją neapribodama dabar teikiamų 4G paslaugų – nėra.

Būtent tokia situacija ir riboja Telia bei kitų operatorių galimybes vystyti 5G technologiją. Teoriškai, visos šiandien valdomos dažnių juostos yra ar greitai bus tinkamos diegti 5G technologiją, kadangi 5G technologija yra sukurta 4G technologijos pagrindu ir planuojama, kad ateityje pilnai ją pakeis. Vis dėlto, realiai Telia turimų dažnių juostų panaudojimą 5G technologijai šiandien ypatingai ap sunkina tai, kad diegiant 5G technologiją dabar turimose dažnių juostose, kur maksimalus radijo kanalų plotis yra 20 MHz, nebūtų realizuojama ženkliai didesnė pralaida ar ryšio kokybės pagerėjimas, palyginus su 4G technologija. Todėl tam, kad Telia galėtų įdiegti savo tinkle 5G technologijas su prasmingu vartotojų patiriamos ryšio greitaveikos padidėjimu, mes tai galėtume padaryti tik naujai skiriamose ir 5G technologijai pritaikytose juostose, kaip antai ilgai laukiamas dažnių skyrimas 3,6 GHz dažnių ruože. Pažymėtina, jog 5G technologijų diegimas 3,6 GHz juostoje pareikalautų naudoti aktyvines antenų sistemas (AAS), kurių kaina vėlgi labai priklausys nuo bendro panaudojamų dažnių operacinės juostos pločio

Todėl, jei Tele2 ir Bitė galėtų apjungti savo turimus dažnių portfelius, jie, faktiškai išvengdami RRT taikomo operatoriams skiriamų dažnių juostų, jų pločio ir skaičiaus pariteto principo, dėl kurio visi operatoriai gali pretenduoti į vienodos komplektacijos (pagal skaičių, plotį ir dažnių ruožą) dažnių komplektus, įgytų Lietuvos praktikoje beprecedentę galimybę iš platesnio bendro dažnių portfelio atlaisvinti ir skirti 5G diegimui du LTE kanalus, ar, pvz., jų turimas gretimas 2 x 25 MHz juostas 1800 MHz dažnių ruože. Tai jiems suteiktų žymų kokybinį konkurencinį pranašumą, kylantį iš didesnio bendrai valdomų dažnių skaičiaus, kadangi jie turėtų galimybę panaudoti tokias 40-50 MHz agregatinio pločio dažnių juostas, kad diegti itin spartaus ryšio 5G, nelaukiant dedikuotų 5G radijo dažnių skyrimo, ir neinvestuojant į naujų bazinių stočių statybą ar esamų bazinių stočių plėtrą.

Be to, jeigu Bitė ir Tele2 galėtų kartu panaudoti turimus radijo dažnių resursus, jie galėtų juos panaudoti daug efektyviau, nei kiekvienas atskirai. Tad gavę tokį išplėstą paketą, jungtinio tinklo operatorius galėtų ne tik kad atsisakyti LTE technologijos teikimo tam tikruose dažniuose, bet juos įvairiai perskirstyti, taip toliau efektyvinant jų panaudojimą, o dalį atlaisvinamų resursų galimai skirti naujoms technologijoms diegti, pavyzdžiui, 5G arba IoT.

Telia vertinimu, toks dažnių atlaisvinimas galėtų vykti remiantis žemiau apibūdintais principais:

- šiuo metu ir Bitė, ir Tele2, turi kiekvienas po du 20 MHz FDD (t. y. 20 MHz downlink + 20 MHz uplink) LTE kanalus „vidutinių“ dažnių juostose, t. y. 1800 MHz ir 2100 MHz, kurios turi identiškas talpumo ir bangų sklaidimo savybes;
- Bitės ir Tele2 dažnių resursų koncentracija leistų daug efektyviau juos išnaudoti, potencialiai išlaisvinant dalį dažnių, pvz. du minėtus gretimus kanalus 1800 MHz juostoje, ir perskirstant juos nuo LTE prie 5G panaudojimo.

Antra, šiame kontekste galima pastebėti ir tai, kad šiuo metu LTE/5G įrangos gamintojai pradeda siūlyti Dynamic Spectrum Sharing (DSS) technologiją, kuomet tas pats kanalas gali būti paeiliui panaudojamas arba LTE, arba 5G signalams perduoti (panašiai kaip TDD sprendime paeiliui siunčiami uplink/downlink signalai, tad tas pats sprendimas gali būti pritaikomas ir paeiliui perduoti visai kitos technologijos signalus). Šiuolaikinėse bazinėse stotyse DSS panaudojimas gali būti aktyvuotas programiškai, todėl teoriškai kiekvienas operatorius galėtų pasiūlyti DSS opcija grįstą 5G ryšio sprendimą kad ir „rytoj“. Tačiau kaip minėjome, 5G greitaveika yra lygiai taip pat apribota kanalo pločio, kaip ir LTE atveju, be to, DSS panaudojimas dar „suvalgo“ apie 10% kanalo pralaidos dėl papildomų perjunginėjimų. Todėl, pvz. Telia, nors ir mielai įdiegtų 5G per DSS greitu metu viename iš LTE kanalų, šiuo metu visi mūsų LTE kanalai jau yra maksimaliai apkrauti ir toks diegimas labiau pamažintų, nei pagerintų mūsų klientų patiriamą kokybę. Tuo tarpu jungtinis operatorius apjungęs Bitės-Tele2 resursus tikrai galėtų atlaisvinti bent vieną LTE kanalą (pvz. 800 MHz juostoje, kuri yra naudojama tolimesnės LTE aprėpties užtikrinimui) ir jį skirti 5G technologijos diegimui DSS režimu, taip pasiekiant, kad „per naktį“ 5G tinklas atsirastų visoje Lietuvos teritorijoje. Ir nors tokiam 10 MHz kanale 5G greitaveika nebūtų labai aukšta, tačiau jei jis būtų prioretizuotas 5G vartotojams, kurių pradžioje nebūtų labai daug, tai vienam vartotojui tenkanti vidutinė greitaveika būtų aukštesnė, nei jie patiria vien LTE technologijos tinkle.

Trečia, priešingai nei Telia, dėl planuojamo Tele2 ir Bitė dažnių sujungimo, šiems operatoriams reikėtų investuoti į santykinai mažesnio skaičiaus bazinių stočių statybą, tam jog būtų galima išvystyti 5G ryšio technologiją bendrame Tele2 ir Bitė tinkle (nes vietoj dviejų bazinių stočių įrengimo, Tele2 ir Bitė užteks investuoti į vienos bazinės stoties įrengimą).

Ketvirta, Telia savo abonentams negalės pasiūlyti 5G ryšio technologija paremtų paslaugų tokia apimtimi ir taip greitai kaip Bitė ir Tele2. Telia galės pristatyti 5G technologija paremtas paslaugas visa apimtimi tik gavus dažnius įvykus aukcionui dėl dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože. Be to, net ir aukciono metu įsigijus 5G paslaugų teikimui reikalingus dažnius, siekiant konkuruoti ryšio kokybe (pvz., tinklo pralaidumu, vidutine duomenų perdavimo greitime ir ypač spartaus 5G ryšio paslaugų aprėptimi), Telia privalės investuoti į tinklo infrastruktūros plėtrą reikšmingai daugiau nei Bitė ir Tele2.

Penkta, pažymėtina ir tai, jog Bite ir Tele2 konkurencinis pranašumas dėl 5G ryšio technologija paremtų paslaugų teikimo, savo esme, nebūtų paremtas įprasta „organiška“ konkurencija investicijomis į tinklo kokybę bei plėtrą, ko siekiama elektroninių ryšių reguliavimu bei RRT taikomu pariteto principu, tačiau susitarimu tarp tiesioginių konkurentų. Kitaip tariant, Bitė ir Tele2 konkurencinis pranašumas bus įgytas ne dėl to, kad šios įmonės yra pranašesnės už Telia savo paslaugų kaina, kokybe, daugiau investuoja į tinklą ar pan. Telia atsidurtų mažiau palankioje konkurencinėje padėtyje dėl to, kad Bitė ir Tele2 bendradarbiavimas sudaro galimybes apeiti tuos reguliacinius ribojimus, kuriuos dažnių aukcionų metu buvo įtvirtinusi RRT siekdama užtikrinti dažnių paskirstymo „paritetą“ tarp ne mažiau nei trijų rinkos dalyvių.

Galiausiai, apibendrinant, norėtume pastebėti, kad vertinant operatoriaus turimą radijo dažnių portfelį reikia vertinti ne tik dabartinę situaciją ir trumpalaikę operatoriaus strategiją, bet ir ilgalaikę perspektyvą. Visi Bitės ir Tele2 išnuomoti dažniai taps 5G, o ilgainiui 6G ryšiui teikti naudojamais dažniais, tad bet koks sukurtas dažnių portfelių disbalansas atsilies konkurencijai labai ilgą laiką.

### 3.2.2. Tele2 ir Bitės radijo dažnių spektras suteiks kokybiškai pranašesnę sinergijos naudą Bitei ir Tele2, kurios negalės atkartoti Telia ar kiti operatoriai

Tele2 ir Bitės radijo dažnių spektras suteiks kokybiškai pranašesnę sinergijos naudą Bitei ir Tele2, kurios negalės atkartoti Telia ar kiti operatoriai, kadangi operatorių valdomi dažnių spektrai yra vienas iš esminių konkurencijos atitinkamoje rinkoje prielaidų ir veiksmų.

Pirma, vertinant iš techninės pusės yra būtina, kad operatoriaus naudojami radijo resursai yra skiriami galutinių vartotojų įrenginiams pasiekti tinklo (įskaitant interneto) jungtis, naudojamas balso ir duomenų perdavimo paslaugoms, todėl radijo dažnių įvairovė, jų sutelkimas, suteikia papildomą naudą teikiant paslaugas:

- a) Radijo resursų agregavimas ir centralizuotas paskirstymas galutiniams vartotojams gali būti vertinamas matematikos srities „Eilių teorijos“ modeliais, kurie rodo, jog vienos eilės ir daugelio serverių modelis visada efektyvesnis, nei daugelio eilių ir daugelio serverių modelis. Schemos, naudojančios vieną eilę matematiškai yra pranašesnės, t. y. konkurentai apjungę radijo dažnių resursus, įgaus ženklų konkurencinį pranašumą;
- b) Papildomas pranašumas atsiranda dėl riboto įrenginių gebėjimo panaudoti įvairius radijo resursus/kanalus (dalis įrenginių, ypač pigesni, nesugeba išnaudoti visų/tam tikrų radijo resursų), todėl visada laimės tokios schemos, kuriose radijo resursų įvairovė yra didžiausia;
- c) Dar viena pranašumo rūšis – kliūčių įveikimo pranašumas: skirtingo ilgio radijo bangos skirtingai įveikia kliūtis, pasitaikančias signalo sklidimo kelyje. Kuo didesnė RAN tinkle naudojamų radijo bangų/dažnių įvairovė, tuo geriau/optimaliau teritorija gali būti padengiamą (tuo mažiau zonų be ryšio).

Antra, ženkliai didesnis radijo dažnių spektras (2/3 viso operatoriams priskirtino spektro) lems didesnius Tele2 ir Bitės maksimalius ryšio greičius, bei tai reikš, jog Tele2 ir Bitės abonentai galės naudotis žymiai spartesniu ryšiu, kurį atkartoti (kompensuoti) Telia negalėtų be labai didelių papildomų investicijų (ir laiko) į savo tinklo tankinimą. Taigi, dažnių balansui (paritetui) pasikeitus, Telia negalės konkuruoti pakankamai efektyviai ir greitai dėl ryšio greitimeikos ir atsiras konkurencijos iškraipymas.

Be to, didesnis subendrintas Tele2 ir Bitės radijo dažnių spektras lems didesnę tinklo talpą. Telia kaštai išaugs norint pasiekti atitinkamą Tele2 ir Bitės tinklo talpą bei aprėptį, o Bitei ir Tele2 atskirai reikės įrengti mažesnę bazinių stočių skaičių nei Telia.

Trečia, dažnių, konkrečiai radijo ryšio kanalų resursų, sujungimas suteikia papildomą sinergiją (angl. *trunking gain*) dėl kurios dviejų dažnių komplektų sudėjimas ryšio kokybės parametrą pagerinti turi vertės daugiau nei du atskiri dažnių komplektai.

Taigi, jungtinis tinklas su bendrai naudojamais dažniais/kanalais būtų daug efektyvesnis aptarnaujant bendrą dviejų operatorių klientų skaičių.<sup>20</sup>

Todėl iš technologinės ir praktinės naudos pusių, resursų apjungimas (angl. *pooling*) yra visuomet vienareikšmiškai optimaliausias sprendimas siekiant kuo efektyviau aptarnauti bet kokius srautus: ar tai būtų balsinių skambučių srautai, ar duomenų srautai, ar automobilių srautai paminėtame pavyzdyje, ar žmonių srautai valgyklos eilėje, ir pan. Mat bet kokie srautai turės savo netolygumą, atsitiktinių ar dėsningų fluktuacijų, tad apjungiant atskirus srautus į vieną, ir aptarnaujant juos per vieną išplėstą jungtinį resursą, pasiekiamas srautų netolygumo statistinis išlyginimas ir atitinkamai vienas atskiras vartotojas patirs gerėjančią aptarnavimo kokybę.

Tad apskritai resursų apjungimas ir efektyvesnis jų naudojimas yra savaime neabejotinai teigiamas dalykas, o problema su Bitė ir Tele2 bendradarbiavimu yra ne pačioje bendradarbiavimo idėjoje – bendradarbiavimas sukeltų tam tikrą teigiama naudą, tačiau tame, kaip toks bendradarbiavimas nulems vieno dominuojančio tinklo/operatoriaus atsiradimą bei paveiks konkurenciją teikiant paslaugas susijusias su judriuoju ryšiu.

Galiausiai, Telia vertinimu, net jeigu RRT ateityje formaliai atsisakytų pariteto principo ir pradėtų taikyti kitokius dažnių skirstymo apribojimus per sekančius dažnių aukcionus (t.y. įvertinant, kad Bitė ir Tele2 naudoja daugiau dažnių, ateityje ir Telia būtų suteikta galimybė įgyti proporcingai daugiau dažnių, kad mažinti disbalansą), tai nebūtų pakankama ir visiškai tinkama priemonė spręsti dažnių disproporciją kylančią iš Radijo dažnių nuomos. Svarstant šį scenarijų svarbu įsigilinti į detales, kaip ir kada tie būsiami aukcionai galėtų įvykti. Tiksliau:

- vertinant 3,6 GHz dažnių aukcioną, be dažnių disproporcijos atstatymo yra svarbūs kiti aspektai, susiję su laiku ir konkrečia Mezon dažnių pozicija ruože. Todėl nors pats savaime aukcionas galėtų prisidėti prie disbalanso atstatymo, tačiau neteisingai pasirinktas (ir užsitęsęs) aukciono įgyvendinimo terminas galėtų lemti kitus konkurencijos suvaržymus ir iškreipimus;
- vertinant 700 MHz dažnių aukcioną, pastebėtina, kad taip pat nėra pagrindo teigti, jog jis galėtų spręsti disproporciją, kadangi jį lydi reikšmingas neapibrėžtumas dėl dabartinės LR Vyriausybės iniciatyvos skirti 2x10 MHz komercinių FDD dažnių juostas (kanalus) tame dažnių ruože valstybės kritinio ryšio tinklo poreikiams. Jei tas poreikis bus patenkintas, operatorių dalyboms liks tik du pilnaverčiai 2x10MHz FDD kanalai;
- kitų, dabar naudojamų koriniam ryšiui skirtų juostų dabartiniai leidimai galioja iki 2026/2027/2030/2032 metų, todėl jų persikirstymo perspektyvos yra labai tolimos bei artimiausiu metu nespės disproporcijos keliamų problemų;
- artimiausioje perspektyvoje nenumatomas kitų IMT harmonizuotų juostų skyrimas/aukcionai korinio ryšio operatoriams.

Taigi, kiek tai susiję su dažnių resursais, Bitė ir Tele2 bendradarbiavimas iš esmės keičia konkurencinę aplinką bei lemia ženkliai prastėjančią konkurentų, įskaitant ir Telia, padėtį.

### 3.2.3. Tele2 ir Bitė bendradarbiavimas tikėtina sukels/padidins Telia kaštus

Tele2 ir Bitė bendradarbiavimas tikėtina sukels/padidins Telia kaštus. Kadangi dažnių resurso sutelkimas suteiks Tele2 ir Bitė pranašumą, atsirandantį vien dėl didesnio sutelktų dažnių spektro ir efektyvesnio jo panaudojimo, kaip buvo detalčiai aptarta aukščiau, Telia teks daugiau investuoti į bazinių stočių statybą, siekiant bent iš dalies tai kompensuoti, kas, tikėtina, lems didesnes paslaugų kainas galutiniams vartotojams.

Pirmiausia, norint gerinti teritorinės aprėpties rodiklį operatoriams įprastai tenka statyti naujas papildomas bazines stotis ten, kur iki tol nebuvo tinklo padengimo, ar esamas padengimo lauko stiprumas buvo nepakankamas tiekti kokybiškas paslaugas (ypač aktualu plačiajuosčio duomenų perdavimo ryšio atveju). Antra, netgi tose vietovėse, kur operatoriaus judriojo ryšio padengimas yra pakankamai geras (pvz. miestuose), dėl nuolat augančio

<sup>20</sup> Tą pailiustruoti galima taikant kelio Vilnius-Klaipėda analogiją: turint tą patį bendrą srautą keliaujančių į pajūrį, ar jiems visiems būtų patogiau/greičiau nuvažiuoti dalinantis trijų juostų autostrada, ar bandant kažkur išvažiuojant iš miesto pasidalinti į tris atskirus vienos eismo juostos kelius? Manytume, kad šiuo atveju atsakymas yra neabejotinai aiškus.



perduodamo duomenų kiekio tenka nuolat spręsti tinklo augančio apkrautumo problemą. O tai daroma arba didinant radijo kanalų skaičių vienoje korio ląstelėje, arba vėlgi didinant bazinių stočių kiekį (tankinant korio struktūrą). Naujų bazinių stočių įrengimo procesas yra labai imlus investicijoms ir pareikalauja nemažai laiko, pvz. net dedant didžiausias pastangas, Telia vidutiniškai per metus pavyksta pastatyti ne daugiau kaip keliasdešimt naujų bazinių stočių. Tuo tarpu, apjungdami savo RAN tinklus ir sutelkdami dažnius Bitė ir Tele2 i) „pernakt“ pagerintų jungtinio tinklo padengimo ir talpumo statistinius rodiklius, ir ii) ženkliai sumažintų reikalingas ateities investicijas į tinklo pralaidumo didinimą.

Antra, ryšio pralaidumo rodiklis tarp skirtingų operatorių tinklų paprastai skiriasi, todėl Radijo dažnių nuoma leis sumažinti Bitė ir Tele2 poreikį investuoti į pralaidumo didinimą. Pažymėtina, jog apkrovimo lygis priklauso ne tik nuo technologinio pobūdžio sprendimų, bet ir nuo operatoriaus pasirinktos strategijos bei klientų skaičiaus. Augant klientų skaičiui neišvengiamai atsiranda poreikis investuoti į pralaidumo didinimą. Pavyzdžiui, Telia vertinimu, kadangi Tele2 mobiliojo ryšio abonentų skaičius yra ženkliai didesnis už Telia klientų skaičių,<sup>21</sup> todėl Tele2 jau dabar turėtų investuoti į tinklo plėtrą, siekiant padidinti tinklo pralaidumą. Tačiau bendradarbiavimas su Bitė šias paskatas gali pakeisti, kadangi Bitės tinklas, Telia vertinimu, mažiau apkrautas nei Tele2, t. y. vartotojai negaus tokios naudos kokią būtų galėję gauti Tele2 vienasmeniškai investuojant į tinklą, o Telia siekdama prilygti tokiam konkurentų Radijo dažnių sutelkimui bus priversta papildomai investuoti.

Taigi, siekdama pagerinti savo RAN tinklo teritorinę aprėptį ir pralaidumą, kurie bent tam tikra dalimi prilygtų Tele2 ir Bitės bendrame tinkle sutelktų bazinių stočių ir dažnių resursus ir pasiekiamus rodiklius, Telia būtų priversta atlikti ilgalaikes ir labai reikšmingas investicijas, kas, tikėtina, sąlygotų didesnes kainas vartotojams bei tikrai nedarytų tokio konkurencinio spaudimo bendram Bitė ir Tele2 tinklui kaip atskiri jų tarpusavio tinklai.

#### 3.2.4. Bus pažeistas RRT iki šiol užtikrintas operatorių turimų radijo dažnių juostų skaičiaus, pločio bei juostų įvairovės paritetas tarp skirtingų Lietuvos operatorių

Pritarus Radijo dažnių nuomai būtų pažeistas RRT iki šiol<sup>22</sup> užtikrintas operatorių turimų radijo dažnių juostų skaičiaus, pločio bei juostų įvairovės paritetas tarp skirtingų Lietuvos operatorių. Telia vertinimu, visa iki šiol RRT vykdyta dažnių skirstymo politika buvo nukreipta į (i) vienodų galimybių operatoriams konkuruoti dėl panašios apimties ir kokybės radijo dažnių sudarymą<sup>23</sup> bei (ii) apribojimu galimybių vienoje rankose sukongcentruoti daugiau dažnių resursų nei turi kiti konkurentai.

Iki šiol Ryšių reguliavimo tarnyba griežtai laikėsi operatoriams skiriamų dažnių juostų, jų pločio ir skaičiaus pariteto principo. Toks paritetas leido užtikrinti visiškai vienodas, dažnių spektro paskirstymo ir panaudojimo prasme, konkurencijos sąlygas operatoriams plėtoti jų radijo prieigos tinklus ir mobiliojo ryšio paslaugas, ką pažymėdavo ir RRT radijo ryšio plėtros planuose ar konkurso sąlygų aprašuose.<sup>24</sup> Pariteto principo taikymo rezultatas - šiandien kiekvienas mobiliojo ryšio operatorius, sudėjęs jų valdomus dažnius, valdo iš viso po 173 MHz pločio identiška sukongplektuotų dažnių juostų kompleksą.

Vis dėlto, Tele2 ir Bitės susitarimas, dėl operatorių turimų dažnių resursų apjungimo išvengiant pariteto principo taikymo, yra neeilinė galimybė tokia susitarime dalyvaujantiems operatoriams žymiai pagerinti konkurencinę padėtį likusių konkurentų atžvilgiu. Taip pat pažymėtina, jog apjungiant / bendrai naudojantis dažniais būtų išvengta RRT nustatomu reguliavimu siekiamo tikslo, jog operatoriai turėtų vienodos komplektacijos dažnių portfelius, tuo pačiu sudarant vienodas konkurencijos tarp operatorių sąlygas bei skatinant juos investuoti į infrastruktūros plėtrą.

### **3.3. Prašymuose pateikta informacija kelia abejonių, ar Radijo dažnių nuoma galėtų sukurti tokią naudą, kuri atsvertų neigiamą poveikį tarpusavio konkurencijai**

Telia vertinimu, Radijo dažnių nuoma nesukurs, o Bitė ir Tele2 neturės paskatų perduoti vartotojams tokią naudą, kuri atsvertų neigiamą poveikį konkurencijai. Bitė ir Tele2 Radijo dažnių nuoma: i) lemia susitarančių šalių veiklos apribojimus, kurie nėra būtini nurodytiems tikslams pasiekti, nes juos galima pasiekti kitais būdais mažiau ribojant

<sup>21</sup> RRT duomenimis, 2019 m. Bitė turėjo 864,3 tūkst. aktyvių SIM kortelių, Tele2 turėjo 1 723,6 tūkst. aktyvių SIM kortelių, o Telia turėjo 1 036,3 tūkst. aktyvių SIM kortelių. Šaltinis – RRT, *Lietuvos ryšių sektorius 2019*, 20 psl. 3 lentelė.

<sup>22</sup> T. y. iki (i) Bitė Lietuva, UAB ir Tele2, UAB planuojamo dažnių sujungimo bei (ii) sandorio, kuriuo Bitė Lietuva, UAB ketina perimti „Mezon“ verslą, plėtotą akcinės bendrovė Lietuvos radijo ir televizijos centras.

<sup>23</sup> Išskyrus LRTC, kuris buvo de facto privilegijuojamas kaip valstybės įmonė.

<sup>24</sup> 2011-05-03 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-470 patvirtinto „Radijo ryšio plėtros 2500-2690 MHz radijo dažnių juostoje plano“ 11 punktą, 2013-06-25 RRT direktoriaus įsakymu Nr. 1V-983 patvirtinto „Aukciono suteikti teisę naudoti radijo dažnius kanalus iš 791-821 MHz ir 832-862 MHz radijo dažnių juostų sąlygų aprašo“ 8 punktą ir t.t.

konkurenciją; ii) vartotojai negaus pakankamai Radijo dažnių nuomos naudos; iii) susitarimu ir radijo dažnių nuoma Bitė ir Tele2 bus sudaryta galimybė panaikinti didelę atitinkamos produktų dalies konkurenciją.

Pirma, Radijo dažnių nuoma nėra būtina pasiekti šalių tikslus. Kaip matyti iš kitų valstybių pavyzdžių, bendradarbiavimo susitarimai dažniausiai yra ribojami teritorine aprėptimi, neapima visų technologijų ir tik retomis išimtimis apima dalijimąsi dažniais. Šiuo atveju, didžioji dalis Bitė ir Tele2 siekiamų tikslų galėtų būti pasiekta ir neperdavus Radijo dažnių nuomai.

Bitės Prašyme nurodyta, kad Projektu Century ir dažnių nuoma siekiama: i) greičiau įdiegti 5G ryšį bei optimizuoti esamą tinklą; ii) sumažinti su tinklu susijusios kapitalo ir veiklos išlaidos; iii) bus galima užtikrinti efektyvų spektro panaudojimą; iv) stabilesnių paslaugų bei mažesnio poveikį aplinkai (dėl mažesnio elektros suvartojimo ir mažesnės radijo bangų spinduliuotės).

Telia vertinimu, iš esmės visi nurodyti tikslai gali būti pasiekti Bitei ir Tele2 bendrai naudojant ir įrengiant aktyvią infrastruktūrą bet tik dalyje Lietuvos teritorijos, kur yra mažesnis gyventojų tankumas ar pvz. palei transporto magistrales. Įgyvendinant bendradarbiavimą tokia apimtimi būtų pasiekti iš esmės tie patys tikslai:

- Greičiau įdiegtas 5G ryšys teritorijose, kuriose nėra komercinių paskatų taip greitai įdiegti 5G ryšio. Vertinant šį tikslą būtina atkreipti dėmesį, kad konkurencija jau šiuo metu skatintų operatorius kaip įmanoma greičiau įrengti tinklą tose vietose, kur yra komerciškai naudinga. Be to, RRT, tikėtina, taip pat įpareigotų ūkio subjektus tam tikrose teritorijose įrengti 5G tinklą. Tai svarbu dėl kelių priežasčių: i) greitesnis 5G ryšio diegimas visoje Lietuvos teritorijoje ne visada turi komercinę prasmę, nes artimiausioje perspektyvoje nesukurs didelės pridėtinės naudos vartotojams; ii) greitesnis 5G ryšio įdiegimas nebūtų tiek greitesnis, kad pateisintų Tele2 ir Bitė bendradarbiavimą; iii) Bitės ir Tele2 įvardijamas tikslas bet kuriuo atveju būtų pasiektas ir sumažinus Bitė ir Tele2 susitarimo apimtį.
- Sumažintos kapitalo ir veiklos išlaidos. Šis tikslas tikrai galėtų būti pasiektas ir neperdavus Radijo nuomos dažnių, kadangi dalijantis infrastruktūra būtų pasiekiami iš esmės tokie patys sutaupymai;
- Stabilesnės paslaugos bei mažesnis poveikis aplinkai (dėl mažesnio elektros suvartojimo ir mažesnės radijo bangų spinduliuotės). Šis tikslas taip pat gali būti pasiektas dalijantis aktyvia infrastruktūra, kas mažintų elektros suvartojimą.
- Dažnių spektras bus panaudojamas efektyviau bei padidės sparta ir aprėptis. Vertinant dažnių efektyvų panaudojimą, būtina pažymėti, kad Bitė pati stengiasi sudaryti situaciją, kad dažniai negalėtų būti išnaudojami efektyviai. Pavydžiui, Bitė jau dabar siūlo keisti aukciono 5G technologijai pritaikytose juostose dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože sąlygas, nors tokie pasiūlymai juos priėmus, sukeltų tokių konkurentų kaip Telia papildomus 5G technologijos diegimo kaštus, kadangi toks skirstymas, lyginant su kitomis alternatyvomis, yra itin neekonomiškas, t. y. neproporcingai didinantis aukciono dalyvių reikalingas investicijas į prieigos tinklo plėtrą 3,6 GHz dažnių juostoje.<sup>25</sup> Todėl Bitė iš esmės bando spręsti problemas, kurioms pritaria bei netgi, kurias skatina. Vertinant padidėjusią spartą ir aprėptį, būtina akcentuoti, kad sutaupymai pasiekti dalinantis infrastruktūrą leistų Bitei ir Tele2 efektyviau investuoti į infrastruktūrą įrengiant bokštus didesniu tankumu, kas leistų taip pat padidinti vartotojų spartą bei aprėptį, todėl Radijo dažnių nuoma nėra būtina siekiamam rezultatui.

Taip pat Bitės Prašyme viešai nurodyta informacija nesuteikia pagrindo teigti, kad Radijo dažnių nuoma būtų iš tiesų būtina didesniai veiksmingumui pasiekti, kadangi Bitė tik deklaratyviai nurodo, kad padidėjęs veiksmingumas negalėtų būti pasiektas kitomis priemonėmis, išskyrus dalijimąsi spektru bei nepateikia jokių tokią poziciją pagrindžiančių argumentų.

Antra, vartotojams nebus perkeliama Radijo dažnių nuoma sukuriama naudos dalis. Tam, kad būtų dalinamasi nauda su vartotojais, susitarimo dalyviai turi jausti pakankamą konkurencinį spaudimą, kadangi priešingu atveju jie bus linkę įsisavinti sukuriamą naudą bei neperleisti jos vartotojams. Vis dėlto, nagrinėjamu atveju, Bitė ir Tele2 neįsivaizduoja tokio konkurencinio spaudimo iš likusių rinkos dalyvių, kad būtų suinteresuoti perduoti naudą vartotojams, kadangi judriojo ryšio rinkoje iš esmės konkuruos tik su vienu likusiu ūkio subjektu - Telia, kuri neužtikrins tokio konkurencinio spaudimo, kad nauda iš tiesų būtų perduodama.

<sup>25</sup> Bitės 2020 m. birželio 15 d. pasiūlymas pateiktas RRT <https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2020/06/RRTdel3.4-3.8MHzpletrosplano20200612.pdf>.

Bitės Prašyme yra teigiama, kad „Projekto Century pasekmės (Šalių efektyvumas ir geresnis judriojo ryšio tinklas) skatins konkurenciją rinkoje. Šalių pagrindinė konkurentė „Telia“ rinkoje laikoma technologijų lydere bei vartotojų vertinama kaip teikianti geriausios kokybės paslaugas. „Telia“ privalės reaguoti į Šalių teikiamus pasiūlymus rinkoje ir turės investuoti į savo tinklą, mažinti kainas ar kt.“.

Vis dėlto, tokie Bitė teiginiai yra priešaringi bei nesudaro pagrindo teigti, kad Telia iš tiesų galėtų daryti tokį konkurencinį spaudimą, jog pakeistų Tele2 ir Bitė tarpusavio konkurenciją infrastruktūros lygmenyje:

- Bitė Prašyme teigiama, kad Telia tuo pačiu metu turės ir investuoti į tinklą bei mažinti savo kainas ar konkuruoti ir kitais aspektais. Kaip jau buvo paminėta aukščiau, Tele2 ir Bitė bendradarbiavimas lems, kad Telia bus priversta investuoti daug daugiau į savo tinklą vien tam, kad prilygtų dviejų RAN tinklo resursų (bazinių stočių) ir radijo dažnių sutelkimui vienose rankose. Didesnės investicijos infrastruktūrai, tikėtina, atsilieps ir kainoms, todėl teigti, kad Telia darys pakankamą konkurencinį spaudimą įvairiuose konkurencijos parametruose ar netgi mažins kainą yra klaidinga. Telia pasirinkus neinvestuoti į infrastruktūrą, kainos išliktų panašiam lygmenyje, tačiau visiškai dingtų konkurencinis spaudimas infrastruktūros lygmenyje;
- Bitė Prašyme taip pat teigia, kad „Projektas Century užtikrins ir efektyvų spektro panaudojimą – šiuo metu Lietuvoje spektras yra naudojamas neefektyviai“, t. y. Bitė iš esmės teigia, kad Telia naudodama neefektyviai paskirstytą spektrą darys tokį konkurencinį spaudimą Bitei ir Tele2, jog šios bus priverstos investuoti į tinklą bei perduoti bendradarbiavimu sukurtą naudą vartotojams. Taip pat paminėtina, kad nematome netgi pagrindo teigti, kad šiuo metų Lietuvoje judriojo ryšio operatoriams skirti radijo dažniai būtų panaudojami neefektyviai.

Siekdama neatsilikti nuo konkurentų Telia bus priversta daugiau investuoti į tinklo plėtrą, tačiau tokios investicijos tikriausiai sąlygos didesnę paslaugų kainą siekiant tik prilygti konkurentų tinklui. Todėl tokie Bitė teiginiai kaip tik parodo, kad pačios susitarimo šalys iš esmės bando logikai prieštaraujančiais argumentais įtikinti institucijas, kad susitarimas neribos konkurencijos dėl Telia vaidmens. Taip pat kaip jau minėta, bendro tinklo sukūrimas, įskaitant Radijo dažnių nuomą, jau savaime suteiks tam tikrą pranašumą Bitei ir Tele2, todėl šios bendrovės gali būti mažiau suinteresuotos toliau investuoti į tinklą tiek, kiek būtų investavusios nesant susitarimo ir (ar) Radijo dažnių nuomos, t. y. statyti bazines stotis didesniu tankumu siekiant kaip įmanoma labiau gerinti paslaugų kokybę dėl tarpusavio konkurencijos ir t.t.

Šiame kontekste būtina pažymėti ir tai, kad **Telia vertinimu, LRTC dažnių perėmimas pakeičia konkurencinę operatorių dinamiką bei konkurencinį spaudimą, kurį operatoriai darys vienas kitam, kadangi Bitė tampa daugiausiai dažnių turinčiu operatoriumi bei siekdami atsverti tokį pranašumą Telia ir Tele2 turėtų papildomai investuoti į infrastruktūrą, t. y. didžiausią konkurencinį spaudimą kitiems operatoriams po LRTC dažnių perėmimo plėtojant infrastruktūrą darytų Bitė, kuri turėtų teisę naudoti bendrai 444 MHz pločio dažnių juostas**. Atsižvelgiant į tai, bei kitus aukščiau paminėtus argumentus, Telia tokio konkurencinio spaudimo tikrai neturėtų galimybės atsverti bei pritarus Radijo dažnių nuomai būtų ribojama konkurencija.

Be to, Bitė pagrįsdama šį punktą viešai pateikiamame Prašyme nepateikia detalių argumentų ir tik deklaratyviai nurodo, kad nemažai naudos dėl padidėjusio veiksmingumo gaus ir vartotojai, nes jiems bus tiesiogiai naudinga geresnė kokybė, taip pat jiems bus naudinga intensyvesnė judriojo ryšio operatorių konkurencija.

Trečia, susitarimu bus sudaryta galimybė apriboti konkurenciją, pasireiškiančia kokybe, didelėje atitinkamos produktų dalies dalyje.

Šiuo metu Bitė ir Tele2 kartu užima apie 67,5 proc. vertinant aktyvių SIM kortelių skaičių bei 66,4 proc. rinkos vertinant SIM korteles, kai taikomas ne telefonijos, o interneto prieigos paslaugų teikimui skirtas planas. Pritarus Bitės/Mezon koncentracijai Bitė ir Tele2 dalys pagal aktyvių SIM kortelių skaičiaus struktūrą pagal paslaugų teikėjus siektų 69,9 proc. bei 78 proc. rinkos vertinant SIM korteles, kai taikomas ne telefonijos, o interneto prieigos paslaugų teikimui skirtas planas.<sup>26</sup> Taigi, abu susitarimo dalyviai, išnuomojantys radijo dažnius, užima apie ¾ judriojo ryšio rinkos, kai Telia rinkos dalis siekia atitinkamai tik 28,5 proc. ir 21,3 proc.

Atsižvelgiant į tokią situaciją rinkoje, pagrįsta teigti, kad konkurencija tarp Tele2 ir Bitės bus apribota didelėje rinkos dalyje bei didelės dalies vartotojų atžvilgiu konkurencija infrastruktūros lygmenyje, lemianti ir mažmeninių paslaugų kokybinius parametrus, bus ribojama.

<sup>26</sup> 2020 I ketv. Elektroninių ryšių veiklos ataskaita, 23 psl. 67 ir 68 lentelės.

Be to, susitarimas lems, kad didelėje rinkos dalyje bus panaikintas vienas svarbiausių konkurencijos parametru, t. y. tinklo kokybė lemianti pralaidumą (greitį) bei teritorinę paslaugų aprėptį. Tokių reikšmingų konkurencijos parametru panaikinimas, ypač vartotojų patiriamos greitaveikos supanašėjimas, jau savaime lemia, kad toks susitarimas negali būti pateisinamas, kadangi yra panaikinamas vienas svarbiausių konkurencijos išraiškos elementu. Pralaidumo ir greitaveikos, kaip vieno reikšmingiausių konkurencijos parametro, svarbą pabrėžia ir vienas iš susitarimo dalyviu – Tele2.<sup>27</sup>

#### **4. Vertinant Radijo dažnių nuomą būtina įvertinti ir galimybę, jog Bitė papildomą dažnių spektro rezervą įgis Bitė – Mezon sandorio pagrindu**

Telia nuomone, vertinant Tele2 ir Bitė bendradarbiavimo ir Radijo dažnių nuomos poveikį konkurencijai reikia atsižvelgti ir į Bitė vykdomą Mezon verslo įsigijimo sandorį, kadangi jo pagrindu ji įgis dažnius 3,4-3,8 GHz dažnių ruože, t. y. dažnių ruože, kuris bus naudojamas diegiant 5G technologiją ir teikiant 5G paslaugas, bei tokiu būdu, tikėtina, kartu su Tele2 įgis galimybę jau artimiausiu metu pradėti vystyti komercines 5G paslaugas, t. y. Bitė ir Tele2 bendradarbiavimas lems, jog vienintelė Telia negalės tuo pačiu metu pradėti plėtoti komercinio 5G tinklo ir siūlyti 5G paslaugų platesniam savo klientu ratui. Be to, šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, jog atsižvelgiant į Mezon verslo įsigijimo sandorio pasekmes, Bitė jau dabar siūlo keisti aukciono 5G technologijai pritaikytose juostose dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože sąlygas taip, jog Bitei būtų perduoti LRTC suteikti leidimai 3400-3800 MHz radijo dažnių juostoje.<sup>28</sup> Tokie pasiūlymai, jeigu būtų priimti, leistu Bitei ir Tele2 užsitikrinti reikiamus 5G technologijai pritaikytus radijo dažnius dar iki aukciono pradžios. Kita vertus, Bitės pasiūlymai dėl aukciono dažnių skyrimo 3,6 GHz dažnių ruože, juos priėmus, sukeltu tokiu konkurentu kaip Telia 5G technologijos diegimo kaštus, kadangi toks skirstymas, lyginant su kitomis alternatyvomis, yra itin neekonomiškas, t. y. neproporcingai didinantis aukciono dalyviu reikalingas investicijas į prieigos tinklo plėtrą 3,6 GHz dažnių juostoje. Todėl, RRT iš principo pritarus Radijo dažnių nuomai bei Bitei perėmus LRTC dažnius, Bitė kartu su Tele2 neišvengiamai atsidurtu pranašesnėje padėtyje lyginant su Telia, kadangi šie du operatoriai vien dėl RRT nustatytu ribojimu apėjimo per įsigijimus, 5G tinklą galētu vystyti žymiai anksčiau.

Jeigu kiltu klausimu, reikētu papildomo vertinimo, Telia esant poreikiui yra pasiruošusi patikslinti ar plačiau paaiškinti teikiamą informaciją ir paaiškinimus bei toliau bendradarbiauti su Ryšių reguliavimo tarnyba.

Telia Lietuva, AB vardu



Daiva Kasperavičienė

Teisės ir korporatyviniu reikalų padalinio vadovė

Kontaktinis asmuo: reguliavimo vadovė Inga Volungevičiūtė, mob. 8 698 57 958, inga.volungeviciute@telia.lt

<sup>27</sup> Žr. <https://www.delfi.lt/mokslas/technologijos/rrt-atliko-mobiliojo-interneto-greicio-matavimus-lietuvoje-naujas-lyderis.d?id=81806447>

<sup>28</sup> Žr. [https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2019/04/20190411\\_Bite-Lietuva-pastabos.pdf](https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2019/04/20190411_Bite-Lietuva-pastabos.pdf)